

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W

34e jaargang nr. 4

juli-aug. 2005

INHOUD

- Pierre Kluyskens: Cornelis De Bont.	210
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Klein Landhuis, gezegd "Groenen Walle".	223
- Erik De Keukeleire: Het Monument aan Koning Albert I.	225
- W.L. Brackman: Miskende Gentse uitvinder van een bestuurbare ballon in 1843?	242
- Ginette Desmet en Rosa De Vriendt-Mores: Jan Baptist Blommaert en zijn mystiek testament. (Vervolg).	244
- Marie-Jeanne De Smet: Banze.	254
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 22-23-24 Juli.	255
- Erik Dekeyser: De Bloemisterij Billiet in de Appelstraat.	264
- Lodewijk De Vriese: Hêwd'eu aan 't gès.	267
- Bibliografie.	268
- Vraag en Antwoord.	270
- Lezers schrijven ons.	270
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige kroniek: Visch van beneden staken	275
- Dit bestaat niet meer : Sint-Hubertusstraat	276

CORNELIS DE BONT

Sinds zijn ontstaan heeft de Heemkundige en Historische Kring Gent” als kenteken de afbeelding van een der 4 exelen, anders gezegd de hechtsels die gedragen werden door de schalmeiers, de boden van de Gentse schepenen. Wie de auteur is van deze kunstwerken komt u te weten in onderstaand artikel-tje dat een 35-tal jaren geleden geschreven werd door Pierre Kluykens.

Vijf eeuwen geleden, op een mooie dag van 1469 of van 1470, ongeveer op het ogenblik dat de machtige hertog van Bourgondië, Karel de Stoute in het Hof ten Walle verbleef, er voor het eerst de kentekens van de Orde van de kouseband aantrok waarbij hij zich naar de woorden van een kroniekschrijver “ennemy capital du roy de France” verklaarde, arriveerde te Gent een jongeling van rond de twintig: Cornelis De Bont, afkomstig van het stadje Breda in Noord-Brabant, waar hij omstreeks 1450 als zoon van Martin De Bont werd geboren. Meer weten wij van zijn jeugd niet af. Zijn doel, zijn ambitie: in de nog rijke en weelderige hoofdstad van het graafschap Vlaanderen, goudsmid worden. In dit opzet zou hij ten volle slagen. Niet enkel bleef hij definitief te Gent gevestigd tot aan zijn dood in 1510, geraakte hij er goed aan de kost -hij werd er inderdaad eigenaar van twee huizen in de Lange Munt en een in de Hoogpoort-, maar hij bracht het herhaalde malen eerst tot waardeerder, dwz. keurder, en deken van de nering, werd goudsmid van Maximiliaan van Oostenrijk, van Maria van Bourgondië, van Filips de Schone en ongetwijfeld is hij de grootste kunstenaar in de edelsmeedkunst geworden die Vlaanderen in al de eeuwen die sindsdien verliepen, heeft geteld.

Dat is geen bewering die zo maar uit de lucht gegrepen is, het is ook van onzentwege geen uitroep van chauvinisme: wij bezitten immers -hetgeen zelden gebeurt voor de XVde eeuwse artiesten- nog enkele gewrochten van zijn hand die eenieder kunnen bewijzen hoe groot, hoe heerlijk zijn talent als graveerder en als goudsmid is geweest. Vier van deze kunstwerken kan men heden nog in ons Museum voor Oudheidkunde bewonderen, een vijfde in het Louvremuseum te Parijs.

U kent hem niet, zelfs niet bij naam? U zijt de enige niet en het is ook uw schuld niet want Gent heeft weinig gedaan om de naam van een van zijn meest verdienstelijke zonen aan de vergetelheid te ontrukken; meer zelfs, op zeker ogenblik, in 1895, stond het stadsbestuur op het punt twee van zijn werken te verkopen aan een buitenlands verzamelaar. Zij waren klein, zeer klein: 0,19 m hoog, 0,13 m breed en niettemin werd er onderhandeld voor een bedrag van een miljoen goudfrank!

Gelukkig bleven uiteindelijk deze kunstwerken, na een protest en moties van

kunstlievende middens, in de stad waar de geniale De Bont ze had gecreëerd.

Wie is hij geweest, wat heeft hij voortgebracht, zullen wij hier trachten te reconstruëren, aan de hand van posten en uittreksels van stadsrekeningen, jaarregisters en andere akten van 1470 tot 1510, die in de archieven bewaard zijn gebleven.

Van zijn privaat leven weten wij niet veel af, toch wel meer dan van de handel en wandel van iemand die vijf eeuwen geleden in onze stad heeft geleefd.

Hij was alhier in het huwelijk getreden met Lysbette Gheeraert, waarschijnlijk verwant met een Pieter Gheeraert die in 1468-1469 waardeerder werd van de nering van de goud- en zilversmeden. Zij schonk hem twee dochters die in 1510, bij het overlijden van hun vader, nog in leven waren: Jacquemine gehuwd met Gillis Quareele en Kathelijne gehuwd met Jacobus of Jan van Welle.

Cornelis De Bont werd na enkele jaren een welstellend poorter van Gent. In 1490 koopt hij het huis Ingelbrocht in de Lange Munt op de hoek (richting Groot Kanon) van het thans nog bestaande straatje dat naar de Leie afdaalt. Enkele jaren te voren, in 1468, was het nog een brouwerij, dus in elk geval een tamelijk belangrijke woonst: "Huus ende erve, wesende een brauwerije, gheheeten Ingelboorch". Later, in de XVIIe eeuw droeg het de naam "Het gulden scip", later nogmaals gewijzigd in "Hemelrijke", naam die er op het einde van de vorige eeuw, nog steeds aan gegeven werd.

Wij weten dat Cornelis De Bont zich insgelijks in de nering van de Merseniërs liet inschrijven. Op het eerste gezicht komt zulks nogal vreemd voor, echter niet wanneer men weet welke de weelde was van sommige kleren ten tijde van de Bourgondische hertogen: die klederen waren gestikt, geborduurd met goud en zilver, knoppen en gespen waren echte juwelen. Het is om in zijn woning een handel in dergelijke toebehoorten te kunnen openen dat De Bont zich in de nering van Merseniërs moest laten inschrijven.

Zes jaar naar de koop van het huis Inbelbroch, kocht onze kunstenaar, in 1496, een ander huis, "Den Drake" in dezelfde straat, op de hoek van de Breidelsteeg, terwijl hij verder nog eigenaar werd van een groot huis in de Hoogpoort dat tevens uitgaf in de Onderstraat.

Is hij in 1470 alleen naar Gent gekomen of verliet gans of een deel van de familie De Bont het Noord-Brabants stadje Breda? Wij zijn geneigd deze laatste veronderstelling te aanvaarden, want men treft inderdaad in die jaren twee broeders van Cornelis De Bont in onze stad aan; ook zij werden ingeschreven in de nering van de goud- en zilversmeden: Jan die in het huwelijk trad met Margareta De Keyseren en die op jeugdige leeftijd, omstreeks 1481, stierf, een zoon François, achterlatend die in de leer ging bij zijn oom Cornelis, en Pieter De Bont, die een zeer avontuurlijk bestaan leidde, die op zeker ogenblik in Zeeland wordt gesignaleerd, vervolgens te Brugge waar hij betrokken is in een

moordzaak: hij komt er tamelijk goedkoop van af, met een boetebedevaart naar Rome die hem zeker niet tot betere gevoelens brengt, want enkele tijd nadien wordt hij opnieuw aangehouden, te Gent, en in juli 1489 ter dood veroordeeld, “verwijst ten kethel”. In een ketel met ziedende olie ondergaat hij de afschuwelijke doodstraf voorbehouden aan de valsmunters.

Van hem is geen werk bekend, doch een passus uit de jaarregisters van 1489-1490, fole. 37, bevestigt ons zijn beroep: “Pieter De Bonte tandere tijden ghecommen es ter vryhede van de goudsmiden”.

Cornelis De Bont was een zeer actief mens. Hij nam geregeld deel aan jaarmarkten te Antwerpen waar hij o.a. een “stallekin” betrok in het klooster der Minderbroeders in de Wandelsteeghere, kraam dat vroeger door 2 andere Gentse goudsmiden werd betrokken: Pauwels Dullaert en Pieter van Noorthoute.

Cornelis vinden wij ook ingeschreven als lid van het vermaarde St.-Jorisgild, “Cornelis De Bonte, goudsmet, geboren van Breda van de Confrerie van de Heilige Amelbergo, broederschap van de goudsmiden in de kerk der Augustijnen.

Laten wij hem nu, in de mate van het mogelijke, op de voet volgen in zijn artistieke loopbaan en terloops ook een en ander zeggen over de goudsmiden die wij naar aanleiding van dit onderzoek zullen ontmoeten, want er is zeer weinig bekend over onze Gentse goudsmiden en er werd praktisch niets over hen geschreven.

Zijn artistieke carrière zet Cornelis De Bont te Gent in op 27 januari 1471 (1472 nieuwe stijl) wanneer hij op die dag opgenomen wordt in de nering van de gouden en zilversmeden, onder het decanaat van Jan Lannoit.

Van deze laatste goudsmid weten wij dat hij in 1468-1469 acht zilveren schalen aan de stad mocht leveren: “Item, ghecocht jeghen Janne de Lannoit, goudsmet, acht zelverin scalen, elck weghende een vlaemsche maerc”.

Twee jaar later deed het stadsbestuur hem andermaal ‘n belangrijke bestelling voor de prijzen die uitgedeeld werden aan de laureaten van de versieringswedstrijd naar aanleiding van een overwinning van koning Edward van Engeland: “Item ghecocht jeghens Janne de Lannoit, goudsmet, twee zelveren scalen ende drie croesen... die ghegheven ende ghepreseneert waren ten beveelese van scepenen, achtervolghende den becondaghene bi eenen trompette achter de stede, van scoonst vierne ende esbattementene, ghedaen binnen deser vors. stede, de XIIe dagh van Wedemaent anno LXXI, ter causen van der victorie, die hoghe ende moghende de coninc Eduwaert van Inghelant ghehadt heeft”.

Eens officieel aanvaard in de nering, zette De Bont zich aan het werk en op 12 april 1473 mag hij in opdracht van de Gentse goudsmid Jan Everaert, lid van de familie die vijf goudsmiden in onze stad heeft geteld, een monstrans uitvoeren.

Het jaar daarop levert hij een prachtige zilveren ciborie aan de St. Martinuskerk te Kortrijk, “dienende ter solemniteit ende ten ommedraghene van den heleghe Sacrament”. Het aandeel van De Bont in dit kunstwerk werd hem 212 pond parisis betaald, terwijl ‘n andere Gentse goudsmid, Goesin van der Schuere, 158 pond par. ontving voor de “zes zilverin beeldkins staende onder den voet van den voorn, ciborie”. Beide delen die verguld werden, waren vervaardigd naar de tekening van de Mechelse beeldsnijder Antoon Uter Vonte.

Deze Goesin van der Schuere is ons niet helemaal onbekend. Wij vinden zijn spoor terug in 1481 naar aanleiding van de bouw van het neringshuis van de goudsmiden, de Samson, in de Hoogpoort, en in 1483-1484 wanneer hij een zegel vervaardigt voor de Halleheren van Gent: “Item betaelt Goesin vander Schuere, goudsmet, van eenen nieuwen selverin zeghele te makenen metter stede wapene, omme den halle heeren vander strijpten halle”.

Dat Cornelis De Bont zich onmiddellijk als kwaliteitsartiest mocht opdringen, kunnen wij uitmaken uit het feit dat hij reeds dat jaar zijn eerste leerknapp in dienst neemt, de genaamde Heynkin Sols, geboortig van Schotland, familie van de Gentse goudslager Jan de Vos: “Cornelis de Bont, goudsmet ende Jan de Vos, goudtslager ghesaemder haendt... Heynkin Sols Jans zone uut Scotland daer Jans Vos wijf nicht af es... te leerne tambacht van der goudsmiden”. In de registers van de nering wordt hij Tfoels genaamd: “Ontfaen van Heynkin Tfoels, leername van Cornelis den Bont, de twee maerc selvers, als leername”.

Van die leerknapp is er niet veel in huis gekomen, want hij bracht het nooit tot het vrij meesterschap in de nering, evenmin als De Bonts tweede leerjongen, Jehan Stekelin die in de jaarregisters 1476-1477 vermeld staat als zijnde in het atelier van De Bont opgenomen: “Cornelis de Bont in den naem van Jehan Stekelin fs Gillis als vrij leername in de neeringhe”.

Van 1472 tot 1479 mocht De Bont langzaam maar zeker zijn talent veropenbaren aan zijn confreres, aan het kunstminnend publiek en aan de overheden; want dan breekt plots voor hem de periode aan van belangrijke bestellingen, van eerbewijzen en van totale ontplooiing van een persoonlijkheid die zich op artistiek vlak als de sterkste van het land zou affirmeren: kloosters, stadsbestuur, hertogen zullen voortaan op hem beroep doen en hem hun vertrouwen schenken.

Wij zijn in onze vorige bijdrage aan ‘t puzzelen gegaan met de loopbaan van de vermaarde Gentse goudsmid Cornelis De Bont en toen wij klaar waren met alle beschikbare elementen en gegevens over zijn leven, moesten wij vaststellen dat het beeld zich wel enigszins begon af te tekenen, maar dat het ensemble toch nog heel wat leemten en kale plekken vertoonde, die wij dan vak voor vak zijn beginnen invullen met fragmenten uit zijn artistieke carrière.

Stukjes en schijfjes allerhande gehaald uit archieven en vergeten documenten

hebben ons toegelaten een gans gedeelte van de puzzel ineen te steken, nl. dat van zijn eerste jaren artistieke bedrijvigheid te Gent, van omstreeks 1470 tot 1479. Wij moeten thans het centraal gedeelte aanvullen waar wij reeds enkele schijfjes mochten plaatsen die allen wezen op een comfortabele welstand van De Bont die in die jaren eigendommen aankoopt, handel drijft, deelneemt aan jaarmarkten, hetgeen belangrijke bestellingen, opdrachten en uitvoeringen veronderstelt. Wij konden ze niet allen achterhalen, wel de meest opvallende, de gene met dewelke hij ontegensprekelijk het leadership over de Vlaamse gouden en zilversmeden verwierf.

Reeds in 1477 had hij de waaier van zijn kunde opengetrokken, wanneer hij voor Maximiliaan van Oostenrijk en Maria van Bourgondië een reeks zegels en tegenzegels graveerde, opdracht die hem meteen op nationaal vlak in de kijker bracht en zijn prestige te Gent aanzienlijk verhoogde, temeer daar deze eer hem te beurt viel nadat hij pas sedert enkele jaren in de nering was opgenomen geworden.

Om toen reeds de aandacht op zijn rijk talent in de hoogste middens te hebben kunnen vestigen, moet De Bont in elk geval op dat ogenblik hebben kunnen bogen op een omvangrijke productie waarvan wij spijtig genoeg, na vijf eeuwen het spoor zijn kwijtgeraakt.

Deze nieuwe activiteit ten dienste van het Bourgondische Hof zal meer dan vier jaren duren. Enkele teksten dienaangaande zijn bewaard gebleven in de archieven van Rijsel, o.a. met betrekking tot een belangrijke opdracht in 1480: "A Corneille de Bont orfèvre, demourant à Gand la somme de trois cens quarante une livre quatorze sols si deniers dicte monnaie qui deue lui estait pour les causes et ainsi qu'il sensuit: Assavoir pour sept mars quatre onces cinq estrelins d'argent fin du poincon de la dicte vile de Gand... quil certifie et affirme avoir employez à faire le grand scel et contre scel de mondit sur la boiste y servant avec la garinture de la chainture.

Item pour quinze estrelins et demy dor de filet dont a esté faicte la chainnette à quoy pent la clef de la dicte boiste; Item pour une once six estrelins et demi d'or... qui ons esté employer en ung petit signal dor armoyé des armes de mondit seigneur... Item pour la fachon dudit scel, contrescel, signet, boiste garniture dicelle..."

Het jaar daarop een nieuwe bestelling: "pour avoir fait ung nouveau petit contrescel aux armes dicellui sur et madame la duchesse sa compaigne, à deux blasons avec ung chapeau d'archiduc pardessus..."

Op 6 juli 1481 wordt hij door het stadsbestuur van Gent uitbetaald voor de herstelling van de wapenstok van de koning der Moorkinderen: "Item betaalt Cornelis de Bonte goudsmet van de exele der stede toebehorende dat de coninc van den Kinderen dracht, te vermakene ende verguidene mids der stoffen daer toe verorbuet mids dat in der stede dienst te broken was."

Het zelfde jaar nog leverde Cornelis De Bont een zeer belangrijk kunstwerk aan de bisschop van Doornik, zoals blijkt uit een post dd. 7 december 1481 van de jaerregisters: “Cornelis de Bonte, zelvsermit... ghelevert Ferry de Cluyny cerdinael ende bischop van Doornicke... ene beelde van Onse Vrouwe insghelycx de bausche ende den voet van der zelve ymage... in welke bausche ende voet zijn zes parquetten gestofferet met cleynen ymaigen, te wetene an t'groot parquet vorren de Annunciatie van Onser vrouwe ende t'groot parquet achter distorie van de gheboorte ons heeren, te wetene ons Vrouw anbeddende tkint, twee inghelen en Joseph...”

De faam die Cornelis De Bont toen reeds te Gent en elders genoot, bracht er zijn medegezellen toe hem de post van tweede waarder of gzworene van de nering van de goud- en zilversmeden toe te vertrouwen; hij kreeg aldus vaste voet in de beugel van het gild en zou voortaan bijna elk jaar met een of andere vererende functie worden beloond om het prestige dat zijn oeuvre gans de nering verzekerde.

Nog immer in 1481, jaar dat zijn hoogtepunt inluidt, neemt hij een nieuwe leerling in dienst, Fransken de Brune, zoals blijkt uit het register van de goudsmeden 1481-1482, f. 29 v “Item Fransken de Brune als leercnaep met Cornelis de Bonte.”

Ook deze leerjongen van De Bont is spoorloos in de kunstwereld verdwenen en werd in elk geval nooit in de nering van de goud- en zilversmeden te Gent opgenomen. Het is niet uitgesloten dat hij verwant was met een of andere kunstenaar de Brune, naam die herhaaldelijk in de officiële akten voorkomt in de XVe en in de XVIe eeuw: Augustin de Brune die in 1484 deken werd van de schildersnering, Jacob de Brune die op 21 april 1522 in het schildersgild werd opgenomen, Joost de Brune, talentvolle schilder op het einde van de XVe eeuw, en Robrecht de Brune, beeldhouwer op wiens spoor men komt voor de jaren 1404 tot 1413, doch nergens is er sprake van de verdere artistieke loopbaan of van een of ander kunstgewrocht van de gewezen leerling van De Bont.

Op 4 juni 1482 ondertekende Cornelis De Bont een contract, waarbij hij zich verbond aan de Gentse stede vier exelen, zijnde draagtekens, te leveren, kunstwerken die vandaag nog bewaard zijn gebleven en nl. in ons Oudheidkundig Museum van de Byloke prijken. Zij hebben ook voor het nageslacht de bestendige roem en faam van de grote Gentse goudsmid verzekerd.

Een van de draagtekens verliet in 1956 het Museum om geëxposeerd te worden in de tentoonstelling Scaldis. Wij vinden het als volgt beschreven: “Hechtsel van de schalmeiers. Een van de vier kentekens gedragen door de boden van de Gentse schepenen.

De Maagd van Gent is gezeten op een troon; een leeuw legt zijn voorpoten op haar knieën; twee ridders houden het gordijn van het baldakijn open. Twee leeuwen onderaan, houden het wapen van Gent. Omlijsting van twijgen. Zilver,

verguld en geniëlleerd, 19 cm op 13 cm.”

Deze prachtige draagtekens van de “menestreels en pijpers” van de stad werden herhaaldelijk beschreven omdat zij op gebied van edelsmeedwerk ontegenzeggelijk de mooiste kunststukken zijn die ons te Gent uit deze XVe eeuwse periode ongeschonden bewaard zijn gebleven.

Deze beschrijvingen zijn nu eens sober, als in de catalogoog van de tentoonstelling Scaldis, dan weer lyrisch gezwollen als bij Frans De Potter bvb.: “De Maagd pronkt er in al den glans der liefvallige jeugd en der vorstelijke majesteit, streelende met beide handen den klimmende leeuw: bekoorlijk contrast van bevaligheid en macht, van jonkvrouwelijke zwakheid en heldhaftige bescherming”! Belangrijke documenten voor de iconografie van de Maagd van Gent, sprekende illustratie van de weelde van de stad die zich in die tijd voor hare boden dergelijke kunststukken kon veroorloven, zijn deze hechtsels tevens het mooiste bewijs van het talent van onze goud- en zilversmeden ten tijde van de Bourgondische hertogen. Zeer weinig van hun productie is ons, na de rampzalige Beeldenstorm die het vooral op het religieuze edelsmeedwerk had gemunt, overgebleven en het mag een geluk, indien niet een wonder heten, dat deze vier draagtekens, bijna vijf eeuwen geschiedenis hebben kunnen doorwaden zonder als slachtoffer van het vandalisme te vallen.

4 juni 1482 moet in het leven van Cornelis De Bont een heuglijke dag zijn geweest: de bestelling uitgaande van het stadsbestuur was belangrijk, kon hem een mooie stuiver opbrengen, zij was bovendien de consecratie van een talent dat toen reeds hoog boven dat zijn confreres uitstak: “Cornelis De Bont, filius Martins, goudsmet, kent dat hij in voorwaerden ghenomen heeft te levere ende makene jeghen onze heeren Schepenen van der Keure, in Ghend, metgaders beede de Deken en van der zelve stede, te weten: vier zeiveren exelen, tstic weghende twee troysche maerken, alf vergult of meer, ende datte naer wutwysen van den beweerpe, datter de zelve Cornelis daer af overgegeven heeft, of betere updat hyt daerup bevinden can uit weercken, ende ditte ten behoef van den vier scalmeyders ende speellieden up ‘t Beelfroot. Daer vooren hij hebben sal de somme van dertich ponden grooten, up dwelke de voornoemde Cornelis kent ghereet ontfanen hebbende twintich ponden grooten, omme daermede, zelve te coopene; ende tsurplus draghende tien ponden grooten die te betalene ten daghe van der leveringhe; welverstaende updat zy meer waeghen tstic dan de voorseyde twee maerken, so belooft men hem dat te betalene ten zelve daghe zulk als tzelve dan ghelden sal: al deuchdelyk alsoot behoort, ende emmer de leveringhe van dese te doene up de maniere voorscreven, also cortst naer alfoust, als Cornelis goedlix sal conen ende maghen”.

Werkten de middeleeuwse kunstenaars vlug of traag? Het is een vraag die wij ons reeds menigmaal hebben gesteld en hoe meer documenten wij gingen ontleden, des te vaster werd onze overtuiging dat zij verplicht waren hun bestel-

lingen in een minimum van tijd uit te voeren. Op het eerste gezicht lijkt een dergelijke bewering onverenigbaar met de zorg voor afwerking die de toenmalige artiesten aan de dag legden.

Bij nader onderzoek blijkt niettemin dat de overeenkomst met overheden, klooster, kerk of particulier slechts definitief werd afgesloten nadat de kunstenaar, -schilder, beeldhouwer of graveerder- een ontwerp had voorgelegd, een soort schets of maquette van het oeuvre. Het werk was aldus op dat ogenblik reeds opgevat, geconcipieerd, geestelijk en artistiek, en het was verder voor de kunstenaar nog enkel een probleem van uitvoering op bepaalde grootte met toevoeging van enkele kleine details.

Zulks is eveneens het geval geweest wanneer Cornelis De Bont zich op 4 juni 1482 tegenover de Gentse stadsmagistraat verbindt de vier exelen uit te voeren en te beëindigen omstreeks half augustus van hetzelfde jaar.

Bij het ingaan van de verbintenis had hij de opdrachtgevers een “beweerp” of ontwerp voorgelegd dat ten andere determinerend was voor de bestelling.

Desniettegenstaande moet De Bont hard en vlug hebben gewerkt om tijdig klaar te komen. Hij was natuurlijk niet gebonden door een veertig urenweek en eens aan het werk, zal hij wel niet veel rust hebben genomen, al zal hij, naar de toenmalige gebruiken inzake artistieke opdrachten, een deel van het werk aan zijn medewerkers en leerlingen hebben toevertrouwd.

Uit de stadsrekeningen blijkt dat De Bont tijdig klaar kwam met het werk, want op 11 september wordt hij uitbetaald door de stadskas; de 30 pond zijn er inmiddels, het gewicht groter zijnde, bijna 39 geworden! “Item betaelt ten beveelne van scepenen, Cornelis de Bonte, goudsmet, ter causen van vier zelve- ren exelen, by hem ghemaect ter stede behouf, omme die te orbuerne den menestreels ende pypers van deser stede, ende die an hem den lesten voorsaten besteed waeren te makene, weghende acht marc, daer voren hy gehad zoude hebben metten fanchoene XXX ponden grooten: alzo dat blycen mach bij der wettelyker copy die daer af passeerde bij den voorseyden leste voorsaten, den vierden dach van wedemaend anno LXXXII: daerup hem aldoe betaelt was XX ponden grooten: ende de welke vier exelen ter date van deser leveringhen waeghen XII maerc, vier onchen troysch dats vier maerc vier onchen meer dan voorwaerde was, ende ditte over de vulle betalinghe metten fanchoene van dien, naer tverclaers van den acte ghescreven up de voorseyde copie XVIII 1, XIII s. gr.”

De mooie scheden in gedreven leder die dienden tot het bergen van de draagtekens zijn heden nog bewaard in het Museum der Bijloke. Zij werden in 1473 vervaardigd door de Gentenaar Melchior Van den Abeele, waarvan ons geen enkel ander gewrocht is bewaard gebleven, doch te oordelen naar deze vier schrijnen, moet hij een zeer bekwaam vakman zijn geweest. Hun decor stelt de Maagd van Gent voor, met brede mantel, gezeten onder een baldakijn, tussen twee ridders.

Zij werden o.a. in de Wereldtentoonstelling van 1913 en in de Tentoonstelling de Gouden eeuw der grote steden, in 1958, geëxposeerd.

Het jaar daarop, in 1483 wordt De Bont eerste waardeerder in de nering, en neemt hij een nieuwe leerling, Hannekin (d.i. Jantje) De Bruu in dienst. Hij verbindt zich tegenover diens vader, de jongen “de neeringhe vanden goudsmede te leerne, den termijn van zes jaeren lanc”. Vader De Bruu zou een som betalen van zes pond, meer elk jaar 13 schellingen voor het onderhoud.

Luidens deze overeenkomst mocht de leerjongen voor de afloop van deze termijn niet gaan werken in den munt of bij een anderè meester. Deze laatste voorzorgmaatregel zal wel overbodig zijn geweest want van Hannekin De Bruu hebben wij nergens nog enig spoor teruggevonden, zodat hij zeker geen blijk van talent en vakmanschap zal hebben gegeven.

Twee jaar later, in 1485, neemt hij andermaal een leerling in dienst, de genaamde Adriaen Cayn die eveneens spoorloos in de nacht der tijden verdween.

In 1486 vervaardigde Cornelis De Bont, hoogstwaarschijnlijk voor de abt van Wijmeersche van de abdij van Baudelo, een zilveren chrismatorium, d.i. een doosje voor de Heilige Oliën. Het stuk is op de voetrand gedateerd en draagt het merkteken van De Bont: een hermelijnstaart (zinspeling op zijn naam) omschreven door een gotische kapitaalletter D.

Oorspronkelijk had hij enkel een hermelijnstaart als merkteken, dat hij dan in 1484 wijzigde door het teken met de letter D. te omgorden.

Het chrismatorium dat amper 19 cm. op 9,5 cm. groot is, heeft de vorm van een gotische kapel, het deksel bekroond met een torentje. Het draagt bovendien het blazoen van Willem van Wijmeersche. Frans De Potter meent ten onrechte dat het om het traditionele proefstuk van De Bont gaat.

Wel werd de goudsmid dat jaar gezworene en als dusdanig in de eed van de nering opgenomen.

Dit zeer mooi kunstwerk in de XIXe eeuw in de verzameling van de bekende Gentse graveerder Charles Onghena en na diens dood in de collectie van Baron A. de Rothschild die het vermaakte aan het Louvremuseum te Parijs waar het heden nog steeds wordt bewaard. Wij hadden de gelegenheid dit zeldzaam stuk, het enige dat met de vier draagtekens van Cornelis De Bont werd gered, te wonderen in de tentoonstelling Scaldis te Gent in 1956.

Het jaar nadat hij dat kunstwerk had geleverd, zag Cornelis De Bont zijn levenswens in vervulling gaan: zijn confreres verhieven hem tot de hoogste waardigheid in de nering; hij werd deken, ambt dat hij gedurende verschillende jaren tot eenieders voldoening zou waarnemen, nml. in 1487, 1488, 1494, 1495, 1496, 1497, 1499, 1500, 1501.

In 1489 vervaardigde hij een “schoene monstrance van den helegghen sacrament” voor het klooster van de Paters Augustijnen te Gent, monstrans die verguld werd

door een andere Gentse goudsmid, Stevin Moerslach, die wij vermeld vinden in 1481 in een akte betrekkelijk de bouw van het neringhuis "De Samson" in de Hoogpoort, en die in 1482 waardeerder en in 1483 gezworenen werd. Hij had een natuurlijke zoon, Dienskin, die eveneens in het ambacht der goudsmeden, in 1495, werd opgenomen.

Diezelfde Stevin Moerslach ontmoeten wij samen met Cornelis De Bont in een akte van 11 juni 1492. Zij treden er op als bestuursleden van de broederschap van de HH. Antonius en Rochus die aan de beeldhouwer Engelbrecht Crieck een altaar in de Sint-Niklaaskerk hadden besteld.

Het is andermaal Cornelis De Bont die, alleen dan, op 15 juli 1497, het saldo van het aan Crieck verschuldigd bedrag vereffent: "... kent ghehadt ende ontfaen thebbende van Cornelis De Bonte, de somme van XXV gulden te XL gr. tstyc, ter cause van de tafele van sinte Rochus staende in tsente Niclaus kercke".

Deze Engelbrecht Crieck of Cric, was een Gentse beeldhouwer die op 20 oktober 1489 in de nering van de schilders en beeldhouwers werd opgenomen. Hij was in het huwelijk getreden met de zuster van de vermaarde Gentse beeldhouwer Daneel Rutsaert, Margareta, die weduwe was van Gents grootste middeleeuwse beeldhouwer Willem Hughe en van Jan d'Ingelsche. Hij overleed begin 1504 een minderjarige zoon Geertkin achterlatend die wij twee jaar later in Berg-op-Zoom aantreffen.

Crieck is de auteur van het hierboven vermeld altaar dat later door de Beeldstormers werd verbrijzeld; hij vervaardigde ook in 1489 een processiekruis voor de Ekkergermerkerk.

In 1498 levert Cornelis De Bont samen met zijn medegezel Jan Bollaert de zilveren prijzen voor het grote landjuweel ingericht door het Sint-Jorisgild, het schoonste, het meest sompteuze van alle feesten en tornooien ooit door het oude schuttersgild ingericht. Duizenden schutters, ruiters, praalwagens defileerden in een tover van kleur voor Filips de Schone en zijn Hof. Antwerpen alleen reeds nam aan de stoet deel met 600 paarden, 100 wagens, 1.700 man. Een dergelijk schouwspel dat de weelde van het Bourgondisch tijdvak, 2 jaar voor de geboorte van Keizer Karel, een laatste maal in een vuurwerk van praal, van goud en zilver resumeerde, hadden de Gentenaren nooit bijgewoond.

Zeven weken lang duurden de spelen, aan dewelke schuttersgilden uit 34 Vlaamse en andere steden deelnamen.

Dat Cornelis De Bont door de stadsmagistraat werd verzocht z'n medewerking te verlenen en de zilveren prijzen te vervaardigen, bewijst nogmaals de faam die zijn talent hem in de hoogste middens had doen verwerven, want ditmaal was het een opdracht van uitzonderlijke betekenis voor dewelke de overheden bereid gevonden waren meer dan 300 pond uit te geven, d.i. meer dan een half miljoen van onze munt.

Het schietspel van 1498, het "Groot landjuweel" zoals men het is blijven noe-

men, was een hoogtepunt in de geschiedenis van de confreers van St.-Joris, maar het luidde ook de aanhef van de zwanenzang van het gild in, dat zich zo diep in de schulden had gestoken, dat het de fantastische uitgaven en kosten allerhande nooit meer volledig te boven kwam.

Voor Cornelis De Bont en zijn medegezel Jan Bollaert die de zilveren prijzen door de stad besteld, mochten leveren, was het integendeel de levenskans en wij zien De Bont ten andere het jaar daarop een nieuwe eigendom aankopen.

De rekeningen van dit schietspel zijn op het stedelijk archief bewaard gebleven en wij treffen er twee posten aan die betrekking hebben op deze prijzen:

“Item betaelt Cornelis Bonte en Jan Bollaert, goudsmeden, over de leveringhe van de zelve ende prijzen dienende int voorseide schietspel, belopende in zelve ende goude, zonder fantchon naer tverclaers van de rekeninghe ende ordonnancie van scepenen ter somme van IIc LIII lb. x s. j d. gr.

Item betaelt den bovenghenomde twee personen over fanchoen van de voornomde prijzen, naer tverclaers vande cedullen van de XXien in Hoymaent XXXI lb. XIX sc. I. j d. gr.”

Van Jan Bollaert (niet te verwarren met een andere Jan Bollaert die op het einde van de XVIe eeuw zijn naam schonk aan een vleugel van ons stadhuis, de zgh. “Bollaertscamer” is dit de enige gekende activiteit. Nochtans moet hij om naast De Bont te mogen optreden, een talentvolle goudsmid geweest zijn; wij weten trouwens dat hij 1491, 1494, 1496 en 1502 gezworene is geweest van de nering.

Het zelfde jaar 1498 treffen wij in het atelier van De Bont een Bruggeling als leerling aan, Hannekin Dominicle, waarover wij geen nadere gegevens kunnen verstrekken: “Cornelis Bonte bekent Janne de Peystere in den name ende als dekin van der neeringhe van den goudsmeden binnen deser stede ende ter zelve neeringhe behouf over ende in den name van Hannekin Dominicle fs Jans te Brugghe zijnen leercnape, twee marc zelve ende dit mids dat tzelve Hannekin vry leercnape inde voorn. neeringe ontfanghe es”.

In 1499 snijdt De Bont een nieuwe en laatste schijf decanaten aan, tot 1501, in zijn nering. Uit die periode zijn ons geen werken of opdrachten bekend, wat enkel wil beduiden dat hij voor het Gents stadsbestuur of openbare instanties of kerken in de stad geen bestellingen uitvoerde. Het gebeurt immers maar zelden dat een spoor is bewaard gebleven van leveringen aan particulieren.

Zulks is nochtans het geval voor een in goud gevat turkoois in 1503 door hem aan meester Cornelis Hueribloc, kanunnik te Rijsel geleverd.

Ongeveer op hetzelfde tijdstip wordt onze Gentenaar bezongen, naast de grootste Vlaamse meesters Hugo van der Goes, Dirk Bouts en Hans Memling door de kroniekschrijver Jehan Lemaire in diens “Couronne margaritiques” “Approchetoy, orfèvre du duc Charles, Gentil Gantois, Corneille très habile”.

Na Maximiliaan van Oostenrijk, na Maria van Bourgondië, kan ook Filips de Schone niet lang overschillig blijven voor het geniaal talent van de Gentse goudsmid. Hij bestelt hem in april 1504 een zilveren stopfles met lederen schrijn die hij gebruiken zou wanneer hij op jacht ging. Het feit wordt ons bevestigd door een betalingspost berustend in de Rekenkamer te Rijsel: "A Cornelis Bonte, orfèvre, demourant à Gand la somme de cinquante huit livres douze solz sic deniers dudit pris qui deue iui estoit pour ung petit flacon d'argen pesant IIII^m IIII° Xc que icellui seigneur avoit fait prendre et acheter de lui pour porter à sa selle quant il aloit à la chasse, au pris de vint neuf solz l'once, vault LII l. XVIII s. VI d.

Item pour la fachon de son mestier dudit flacon, par marchié è lui fait III l. XVI s. Et pour ung estuy de cuyr bouli pour mectre ledit flacon XVIII s., font ces trois parties ensemble ladite somme de LVIII l. XII s. VI d."

Groter eer dan een bestelling van Filips, kon toen een goudsmid of kunstenaar niet te beurt vallen.

Het is het laatste werk van de hand van de Gentse goudsmid en graveur dat ons bekend is gebleven.

Heeft hij nadien nog veel gewerkt en geproduceerd? Was hij, na een jachtig leven, een bestendige activiteit vroegtijdig versleten? Geen document dat het ons komt vertellen of ons op enig spoor kan brengen.

Dat hij een actief lid bleef van de Gentse nering weten wij echter wel, ook dat hij zijn Brabantse oorsprong, zijn geboortestad Breda en zijn aldaar nog gevestigde familieleden niet was vergeten.

In 1508 immers zien wij hem een laatste maal officieel optreden om zich borg te stellen, samen met zwager Filips Quareel, voor een familielid afkomstig van Breda, Claeys van Hulthem wanneer deze laatste zich op 11 augustus in de Gentse nering van de goud- en zilvermeden laat inschrijven.

Denkelijk heeft een zieke Cornelis De Bont deze neef of kozijn naar Gent laten overkomen in de hoop dat hij na zijn dood, het beroep en de zaak van Cornelis in de Lange Munt zou overnemen en voortzetten. Zo is inderdaad uitgevallen. Bij akte van 20 januari 1512 heeft Van Hulthem het huis en het atelier waar De Bont zijn mooiste gewrochten had gecreëerd het huis Ingelborch in de Lange Munt aangekocht om er op zijn beurt het beroep van goudsmid uit te oefenen. Hij werkte herhaaldelijk voor de St.-Martinuskerk van Ekkerghem en leverde er o.a. in 1529 twee kelken in verguld koper.

De naam van Hulthem prijkt roemvol in de annalen van de nering. Een Jan Van Hulthem werd er, van 1596 tot 1608, meermaals gezworene en een andere telg van de familie, Adriaan Van Hulthem was in de XVIe eeuw een van de meest imponerende figuren van het ambacht.

Eigenaardig is het wel dat het Gents stadsbestuur hem in 1559 opdracht gaf een draagteken voor de boden en schalmeiers te vervaardigen naar de vier bestaande exemplaren van Cornelis De Bont. Van Hulthem was toen deken van de ne-

ring. Het was het zesde exemplaar want enkele jaren tevoren, in 1552, hadden François Triest en Pieter Franck, steeds naar de oorspronkelijke werken van De Bont, het vijfde stuk vervaardigd dat qua kwaliteit ver beneden de meesterwerken van Cornelis lag.

Een andere Adriaan Van Hulthem, zoon van eerstgenoemde, komt herhaaldelijk voor als goudsmid. Het is derhalve moeilijk uit te maken wie, vader of zoon, bepaalde werken moeten toegekend worden; daar echter Adriaan die in 1559 het draagteken vervaardigde, toen reeds deken van de nering was, kan men veronderstellen dat hij op dat ogenblik van de jongste niet meer was, zodat hij onmogelijk auteur kan zijn van werken die na 1580 werden gecreëerd, o.a. van het mooi Voordraagkruis uit rotskristal en verguld zilver dat vermoedelijk door Adriaan, zoon in 1585-1586 werd vervaardigd. Het is ook de zoon die in 1599 door de Gentse stadsmagistraat, naar het voorbeeld van zijn oom Cornelis De Bont een Wapenrok voor de koning der Moorkinderen leverde, bekroond met de Maagd van Gent die met het rechterbeen ten gronde knielt en de Gentse leeuw omhelst. Dit stuk dat in ons Oudheidkundig Museum berust, is veel zwakker van factuur dan het oeuvre van De Bont. Het werd, zoals blijkt uit de stadsrekeningen Van Hulthem 9 pond 5 sch. gr. betaald, het zilver inbegrepen.

Deze van Van Hulthem had in 1578, op last van de St.-Pietersabdij, de vijf takken van een merkwaardig dubbel relikwieënkruis gegoten, waarvan de parels en diamanten enkele jaren later door de lichtgelovige abt De Temmerman aan de dictator Hembyse werd geschonken, in de hoop aldus de abdij van enige aanval van de Beeldstormers te redden.

Cornelis De Bont, Gents grootste goudsmid aller tijden, overleed in april 1510, kort vóór 17 van de maand. Zijn weduwe overleefde hem nog vele jaren, in elk geval was zij nog in leven in 1521 wanneer zij in de jaarregisters vermeld wordt als Lisbette Gheeraert weduwe van Cornelis De Bont.

Jaren en eeuwen gingen voorbij tot in 1895 de aandacht van het kunstminnend Gent opnieuw werd gevestigd op De Bont en op zijn meesterwerken die in de stedelijke verzamelingen berustten. Een schatrijke verzamelaar, een "miljardair" zoals de kranten toen schreven, bood een som van een miljoen goudfrank voor twee van de zilveren draagtekens van de schalmeiers.

Onmiddellijk gingen de poppen aan het dansen: aarzeling van het College, protest van de artistieke en culturele verenigingen, toekomstplannen door hen die reeds het vel van de beer hadden verkocht. "Met dat geld zal de stad dit of dat kunnen verrichten". Uiteindelijk waren er zoveel voorstellen dat het stadsbestuur schrik kreeg: liever niemand iets gunnen dan honderden misnoegden maken, en wijselijk trad de stad de wens van de kunstvrienden bij die aandrongen op een kordate weigering. Aldus werden de meesterwerken op het nipper-tje gered: zij hadden gedurende enkele weken veel bekijk, ook vanwege de

Gentenaren die ze anders nooit een blik hadden gegund. Toen vielen zij opnieuw in de vergetelheid en samen met hen, hun auteur, de geniale Cornelis De Bont die wij, vijf eeuwen na zijn aankomst in onze stad, opnieuw op het schild hebben willen verheffen.

Pierre KLUYSKENS

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 126

Op 13 Juni 1899 stelde Armand Heins in de rubriek "Burgerlijke gebouwen - Onderwijsstraat - XVIe eeuw" in het Frans een fiche op over

Klein Landhuis gezegd "Groenen Walle"

Op St-Pieters-Aalst, nabij de spoorweg van Gent naar Kortrijk en in de richting van Zwijnaarde, niet ver van de spoorwegovergang op de weg die leidt naar dit dorp, ziet men de schilderachtige gebouwen van een klein landhuis dat voorkomt op een plan in vogelvlucht van Gent en zijn omstreken, in 1619 gemaakt door Jacques Horenbault, en de naam draagt "Groenen Walle".

Een aardeweg die vertrekt van de Onderwijsstraat komt uit op de grote hof van een hoeve, omringd door gedeeltelijk oude gebouwen, nl. stallingen en de woonst van de landbouwer. Daarnaast is er een kleine laan die over een brug met twee bogen, in steen en in baksteen, leidt naar het landhuis.

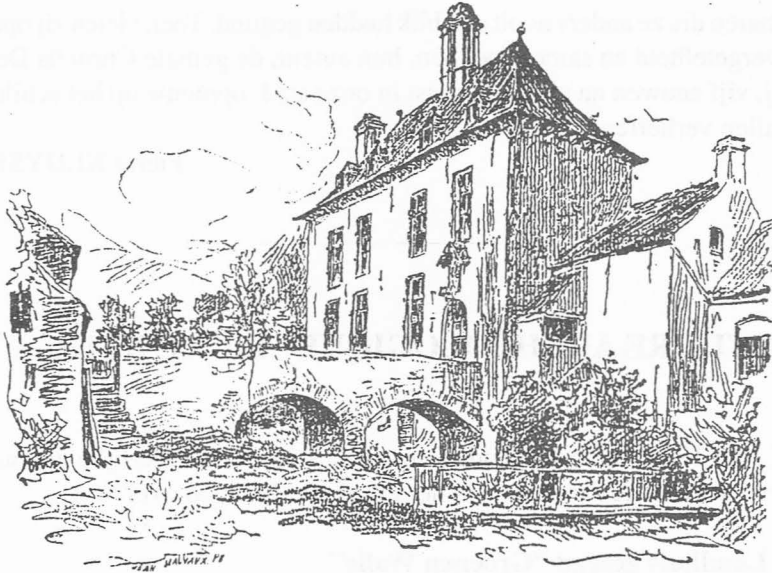
De omheiningsgracht, waar de brug over ligt, is droog sedert de waterwinningswerken in deze wijk, en overwoekerd door onkruid. Hij loopt langs drie zijden van het tuintje van het adellijk landhuis. Een kleine schoormuur omringd het tuintje langs twee kanten. Hij wordt doorsneden door twee trappen met zes treden die leiden naar een smalle ophoping tussen de tuin en de gracht.

De voornaamste gevel, naar het Oosten gericht, waarvan onze schets de silhouet geeft, heeft zeven vensters en een gewelfde deur waarboven zich een nis met een afdak bevindt met een beeld van de Maagd die het kind Jezus draagt.

De kroonlijst wordt ondersteund door gemouleerde houten consoles; vier dakvensters worden bekroond door een mooie centrale schouw van een delicaat profiel, aan de uiteinden van de nok, grote bollen geplaatst op een pin.

Eveneens in het midden en tegen het gebouw naar de tuin toe, in een gebogen uitsteeksel en beschermd door een klein dak, bevindt zich een stenen spiraalvormige trap die een torentje vormt.

Aan iedere zijde van het gebouw zijn er bijgebouwen die een belang vertonen,

onder meer links een soort hokje dat zijn oude deur met zichtbaar decoratieve ijzeren banden bewaard heeft.

Het interieur bevat een voorportaal met een deur met afgeplatte spitsbogen die links toegang geeft tot een kamer waar men in een muurkast de primitieve schouw ziet.

Aan dezelfde kant geeft een andere deur toegang tot een trap die afdalt naar gewelfde souterrains. Rechts, ook op het gelijkvloers een tweede kamer versierd met Lodewijk XIV-lambrisering.

De verdieping is verdeeld in drie kamers, waarvan een kleine met een enkel venster waaraan de oude luiken gevestigd zijn, nog voorzien van hun mooie ijzeren sierbanden en klinken van de XVIIe eeuw.

“T goet ten groenen walle, liggende ronthomme besloten in zijne wallen” wordt vermeld in de “*Heerelicken en erfuelicken Rentebouck competerende der exemple abdije van Sinte Pieters*” als betalende een rente van 8 d. ob. par. ten bate van de St-Pietersabdij.

Het behoorde in de XVIIe eeuw toe aan de familie Flanier en ging opvolgentlijk over op de Servranckx (1713) en de Ghellinck (1764-1787): het is heden de eigendom van Mde. baron Léon van Pottelsberghe de la Potterie.

Archieven van de Staat, fonds St-Pietersabdij, n° 177, kaart n° 5. Het cliché hierboven is een reductie van de plaat die voorkomt in A.Heins, *Vieux coins de Gand*.

Nota van de Redactie

Ten Groenen Walle verdween in 1937 voor de bouw van het A.Z.

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”.

HET MONUMENT AAN KONING ALBERT I

Dit jaar staat in het teken van het 175-jarig bestaan van België als onafhankelijke staat. Om op die actualiteit in te spelen, voelde ik me dan ook bijna verplicht op zoek te gaan naar een thema dat zowel het Vorstenhuis als de stad Gent belicht. Niet erg moeilijk om van een dergelijke combinatie een schoolvoorbeeld te vinden. Geniet alvast mee van de verwickelingen rond de oprichting van het gedenkteken ter ere van koning Albert I, die meteen na zijn tragische val te Marche-les-Dames op 17 februari 1934 ontstonden.

2 maart 1934

De *Federatie der Handelaars van Gent* heeft volgende brief geschreven aan het stadsbestuur:

“Een grote slag trof het vaderland. Onze geliefde vorst is niet meer. Nu eerst beseffen velen welke erkentelijkheid wij aan onze koning, in het buitenland de *Wijze Man* genaamd, verschuldigd zijn. Hoe moeten wij zulks vereeuwigen? In andere steden van ons land prijkt een standbeeld van onze vorst. Waarom zou Gent geen monument van de *Koning-Soldaat* en de grote mensenvriend hebben?

De *Federatie der Handelaars van Gent* heeft haar steun beloofd aan het comiteit dat van hogerhand zal moeten gevormd worden. De hovingen van de Wilsonplaats lenen zich prachtig voor zulk ontwerp.

Indien de dagbladen de tolk willen zijn om het aan de bevolking kenbaar te maken, mag men verzekerd wezen dat de stad en meteen de provincie Oost-Vlaanderen een monument zal bezitten dat de verheerlijking van haar vorst voorstelt.”

10 maart 1934

Op 6 maart heeft het *Comiteit tot Verdediging van Gent-Zuid* een schrijven gericht aan het stadsbestuur:

“Door de dagbladen hebben wij vernomen dat de *Federatie der Handelaars van Gent*, waarbij de meeste handelaars van onze wijk zijn aangesloten, de wens heeft uitgedrukt dat ten spoedigste een commissie zou gevormd worden om in het *Zuiderpark* een groots monument voor onze geliefde koning op te richten. Dat voorstel heeft de volledige bijtrekking van onze stadsgenoten.

Wij durven intussen uw goedkeuring vragen voor een tweede voorstel. De Statie-

straat heeft geen reden die naam nog te dragen, aangezien de statie is afgebroken. Wij stellen voor die straat de naam te geven van *President Wilsonstraat*. De huidige Wilsonplaats zou dan de naam kunnen krijgen van *Koning Albertplaats*. Aangezien in het belendend park een monument zou opgericht worden ter ere van onze overleden koning, zou die benaming dus zeer wel overeen komen.

Men zou van die gelegenheid kunnen gebruik maken om het gedeelte van de Dierentuinlaan tot de Muinkdreef *Frankrijklaan* te benoemen, daar langs die kant sedert tientallen jaren geen dierentuin meer bestaat. Het overige deel zou ter herinnering aan de zoölogische hof de naam *Dierentuinsquare* kunnen krijgen.

Al de lanen van het *Zuiderpark* zouden namen dragen van oorlogshelden en generaals die onze heldhaftige koning hebben geholpen bij de overwinning in 1918.

Hopende dat deze nederige vraag uw goedkeuring zou kunnen wegdragen, groeten wij U, enz.”

19 maart 1934

De *Federatie der Handelaars van Gent*, die zich steeds gans belangloos tewerk stelt om wel te doen voor de stad, heeft de idee vooropgezet een monument aan wijlen koning Albert op te richten. Die gedachte vond seffens weerklank en verscheen in alle Gentse en in veel binnenlandse bladen.

Talrijke maatschappijen hebben reeds door giften getoond dat zij willen helpen, maar dat is niet voldoende, er moet actie aan de dag worden gelegd. Lijsten worden in omloop gebracht, feesten ingericht, enz. Men zal onmiddellijk overgaan tot een ernstige propaganda. Te Gent zal een monument prijken, wat men er ook tegen opwerpt.

5 april 1934

De eerste lijst met stortingen voor het monument ter ere van de overleden vorst Albert I heeft een totale som van 72 094 frank opgebracht waaronder:

- 10 000 frank door de *Union des Hôteliers-Restaurateurs et Cafétiers* van Oost-Vlaanderen, de *Federatie der Handelaars van Gent* en de heer Jean de Lannier, voorzitter van het oprichtingscomiteit;
- 5000 frank door graaf en gravin Dorsan-Goethals, het korps der pleitbezorgers van het tribunaal van eerste aanleg, de Gentse sectie der pasteibakkers-bazen en het *Comiteit tot Verdediging van Gent-Zuid*.

10 april 1934

Men staat op het punt met Brussel een akkoord te bereiken aangaande het ge-

denkteken aan de betreurde vorst Albert, opdat de gelden te Gent zouden blijven.

De stortingen welke onder voorzitterschap van de heer gouverneur door het provinciaal comiteit ingezameld zijn, worden bestemd voor het monument te Brussel of te Gent, vermoedelijk voor de laatst genoemde stad.

29 april 1934

Gisteren had in het gouvernementshotel onder voorzitterschap van de heer gouverneur een zeer talrijk bijgewoonde vergadering plaats, om een provinciaal comiteit samen te stellen tot het oprichten van een monument aan koning Albert.

Het *Nationaal Comiteit*, door de eerste minister te Brussel aangesteld, heeft de beslissing genomen dat monumenten zullen opgericht worden in de negen hoofdplaatsen van de provincies, een groter monument in de Yzerstreek en een memoriaal aan de rotsen van Marche-les-Dames.

De heer de Lannier, voorzitter van het comiteit dat te Gent het initiatief nam, vroeg of er eensgezindheid bestaat om het eerste comiteit in werking te houden, het geld dat opgehaald wordt te besteden voor een monument te Gent en de uitvoering toe te vertrouwen aan een Gentse of Oost-Vlaamse kunstenaar. Deze vragen werden door de gouverneur beaamd. Voor het ontwerp zal een wedstrijd worden uitgeschreven. Men denkt 300 000 frank nodig te hebben.

7 mei 1934

Het comiteit voor het monument aan koning Albert heeft de vraag gesteld of het mag opgericht worden in het park van Gent-Zuid. Er werd nog geen besluit genomen. Veel artiesten wachten met ongeduld op de plaatsaanduiding, zodat ze een ontwerp kunnen uitwerken dat in volstrekte harmonie is met de omgeving.

3 juni 1934

Vrijdagavond vergaderde het actiecomiteit dat zich beijvert voor de oprichting van een gedenkteken aan onze overleden vorst. Ze bespraken toestand die werd geschapen door de *Stichting van de Albertinabibliotheek* te Brussel. De volgende mededeling werd aan de pers gegeven:

“Het actiecomiteit heeft besloten een brief te richten aan de heer gouverneur in zijn hoedanigheid van voorzitter van het provinciaal comiteit, om zijn aandacht te vestigen op de gans bijzondere toestand waarin het Gents comiteit zich bevindt.

Het doel van de schenkers was immers wel uitsluitend het oprichten van een gedenkteken te Gent. Het verkeert dus min of meer in verlegenheid voor wat betreft de eerbiediging van de doeleinden der schenkers.”

Het comiteit doet eveneens gelden dat Gent geen enkel gedenkteken bezit van het Koninklijk Huis. Niets belet echter de medewerking van de Gentse bevolking aan de *Stichting van de Albertinabibliotheek*.

6 juni 1934

Te Brussel schijnen ze niet ingenomen te zijn met de vurige wens van de stad Gent om een monument in te huldigen dat aan koning Albert is gewijd. Iedere Gentenaar vraagt zich in gemoed af waarom de stad wordt uitgesloten door te Brussel een *Albertinabibliotheek* op te richten, als Antwerpen reeds sedert lang een monument ter ere van koning Albert bezit en Luik de grootse schepping van het Albertkanaal.

Vergeten ze te Brussel dat de Wereldoorlog te Gent een einde nam? Dat Gent de eerste stad was waar de koning zijn plechtige intrede deed na de wapenstilstand en de Gentenaars aan deze historische feiten een blijvende herinnering willen?

Het *Nationaal Comiteit* zou er naar streven dat al de gelden die door het provinciale comiteit van Oost-Vlaanderen bijeen worden gebracht, zouden ten goede komen aan de op te richten *Albertinabibliotheek*. Het schoon initiatief dat door de stad werd ingezet, zou dus op moeilijkheden stuiten.

In vaderlandse middens laat men zijn ontevredenheid blijken en dagelijks rijzen uitingen op van mensen die hun gelden teruggeisen. Niemand is geestdriftig gestemd voor de combinatie van de Brusselaars.

23 juni 1934

Door de stedelijke overheid werd een bezoek gebracht aan de plaats waar het *Ros Beyaert* zich bevindt. Het stadsbestuur was vergezeld van de kunstenaar Domien Ingels, die het werk aldaar uitvoerde en de heer Bourgeois, bestuurder van de beplantingsdienst.

Het bezoek had tot doel de mogelijkheid te onderzoeken om aldaar het gedenkteken op te richten aan onze geliefde en betreurde koning Albert en het *Ros* over te brengen naar de Maria-Hendrikaplaats.

Van dit plan is echter afgezien, omdat het ontwerp niet te verwezenlijken is. De grote onkosten zouden 30 000 frank belopen en de moeilijkheden van de verplaatsing zijn niet te overkomen als men nagaat dat het *Ros* rond de 10 ton weegt.

In tegenspraak met wat beweerd wordt, kan er geen kwestie van zijn het gedenkteken aan koning Albert buiten de stad op te richten. De beste plaats is reeds

door vele van onze stadsgenoten aangeduid in de hovingen van de gewezen Zuidstatie.

22 juli 1934

Burgemeester Crommen van Ledeberg heeft in de gemeenteraad verklaard dat de algemene wens tot het openen van onderhandelingen over de aansluiting bij Gent kenbaar gemaakt werd aan het schepencollege van de stad. Kort daarop is een dienstoverste van het Gentse stadhuis enkele inlichtingen en de volledige lijst van de door Ledeberg aangegane leningen komen vragen. Die werd door het *Gemeentekrediet* aan Gent overgemaakt.

De heer Vander Stegen, burgemeester van Gent, staat niet vijandig gezind tegenover de vooruitgezette aanhechting, maar deze kan zo maar niet op stel en sprong geschieden. Er zal door de beide besturen veel gecijferd en bestudeerd moeten worden en een eventueel vergelijk zal aan de bestendige deputatie van Oost-Vlaanderen voor advies moeten worden overgemaakt.

Indien de aanhechting er uiteindelijk komt, meende burgemeester Crommen dat het Gentse bezwaar tegen het oprichten van het gedenkteken aan koning Albert *buiten de stad*, in het midden van de aan te leggen Albertplaats aan de Pynaertkaai te Ledeberg, tegelijk van de baan zou zijn!

13 augustus 1934

Voor een monument aan koning Albert te Gent beschikt het actiecomiteit op dit ogenblik over een som van 137 206 frank. Na de vakantiedagen wordt een nieuwe, flinke werking op touw gezet. Er zijn genoeg lijsten in handen en men hoopt op een goed onthaal.

Ook staat het nu vast dat het bedrag enkel zal dienen tot het oprichten van een monument te Gent. Stortingen kunnen gedaan worden op het adres van de heer Van Aise, Coupure 24, postcheck 182.068.

12 september 1934

Het actiecomiteit tot het inzamelen van gelden voor het oprichten van een gedenkteken aan de betreurde vorst Albert, heeft een schone gift ontvangen van een twintigtal grote blokken blauwe arduin van Ecaussines. Ze vertegenwoordigen een gewicht van circa 60 ton en werden geschonken met de bedoeling die te gebruiken voor het voetstuk van het monument.

27 oktober 1934

Te Gent werd met het doel een ruiterbeeld op te richten voor koning Albert, een wedstrijd uitgeschreven onder de kunstenaars. De bekende Gentse beeld-

houwer Domien Ingels heeft besloten aan de wedstrijd deel te nemen en is reeds klaar met de maquette van zijn ontwerp.

Het voorziet in een voetstuk van 5 m hoogte uit blauwe arduin, met een ruiterbeeld van 5,70 m, zodat het geheel een hoogte van 10,70 m zal bereiken.

Het beeld stelt de koning voor, groetend met de sabel. Het is buitengewoon gelijkend en maakt indruk door zijn grootse opzet. Tegen het voetstuk zal een allegorisch beeldhouwwerk worden aangebracht ter herinnering aan de gesneuvelden en ter ere van de oorlogsverminkten. Het zal ook het wapenschild van het Belgisch Vorstenhuis dragen en een tweetalig opschrift.

19 november 1934

De kwestie van het oprichten van een gedenkteken aan koning Albert te Gent is tot hiertoe nog niet opgelost. Het *Nationaal Comité* nam nog geen beslissing. De vier hoofdplaatsen Luik, Aarlen, Bergen en Gent weten nog niet wat hen te doen staat met de ingezamelde gelden.

De heer burgemeester is zinnens binnenkort naar het ministerie te gaan om een afdoende beslissing te vragen. Men hoeft inderdaad te weten waaraan zich te houden.

28 januari 1935

Op de nieuwste lijst van de inzameling der gelden voor het gedenkteken aan wijlen koning Albert staat onder andere de gift van 1000 frank vermeld door het beheer van de Gentse trammaatschappij.

11 februari 1935

Waar het Gentse gedenkteken aan wijlen koning Albert zich zal verheffen wordt door het bevoegd comité beslist. Heel waarschijnlijk worden de hovingen van Gent-Zuid daartoe verkozen. Welke vorm het monument zal hebben wordt dan meteen bepaald.

Er zijn heel wat voorstanders van een ruiterstandbeeld. Er zijn echter ook personen die menen dat een dergelijk monument *vieux jeu* is en dat er naar een modernere en uitdrukkingvollere verwezenlijking dient te worden gestreefd. Sommigen zijn het oordeel toegedaan dat men om het *déjà vu* gevoel te keer te gaan, wellicht zou kunnen onderzoeken of het niet zou passen onze beminde en betreurde vorst als bergbeklimmer uit te beelden. Dit ontwerp zou op grootse, indrukwekkende wijze kunnen verwezenlijkt worden en meteen de allegorie van wijlen koning Albert omvatten: *Steeds hoger! Excelsior!*

Een massa rotsblokken, met aan de spits de onvergankelijke figuur van onze grote vorst, zou meteen het tragische einde van koning Albert in herinnering brengen.

11 mei 1935

Met de heer staatsminister Lippens, die tevens voorzitter is van de raad voor het oprichten van de *Albertinabibliotheek* te Brussel, werd een overeenkomst getroffen waarbij de stad Gent een gedenkteken aan de betreurde vorst zal mogen oprichten.

Er werd besloten dat de gestorte gelden voor het monument de bestemming niet zouden te buiten gaan. Het actiecomiteit richt dus een oproep tot de bevolking, om het hare bij te dragen tot verwezenlijking van het ontwerp.

Maatschappijen en schoolhoofden die nog lijsten in handen hebben, worden vriendelijk verzocht deze in omloop te stellen en feesten in te richten waarvan de opbrengst zou mogen dienen voor het monument.

De som van 235 000 frank die reeds werd samengebracht is nog ontoereikend om een groots ontwerp op te richten dat waardig is aan koning Albert.

23 juni 1935

De wedstrijd voor het monument aan koning Albert werd op 20 juni bekend gemaakt en is open voor de Belgische kunstenaars in Oost-Vlaanderen. De meeste vrijheid wordt hen overgelaten ten aanzien van de opvatting van het werk, zowel in zijn plastisch ontwerp als zijn ideologische evocatie.

Het gedenkteken zal opgericht worden in het park van Gent-Zuid. De maker heeft de vrijheid een bepaalde plaats naar zijn goeddunken voor te stellen op het deel dat zich uitstrekt van de zuilenrij tot aan de Wilsonplaats.

Aan de mededingers die het vragen zal een plan op schaal van het park afgeleverd worden door de heer Everaert, secretaris van het provinciaal comiteit voor monumenten en landschappen.

De te gebruiken materialen moeten van Belgische oorsprong zijn. Een lot granietblokken welke aan het actiecomiteit behoort, is in voorraad.

De rangschikking van de onderwerpen zal gedaan worden door een op tijd en stond te benoemen jury, welke voor de helft wordt samengesteld uit leden die in de provincie verblijven en voor de andere helft uit leden, geboren buiten de provincie. In elk geval zal de jury minstens voor 50 % beroepskunstenaars bevatten.

Drie premiën zullen toegekend worden in orde van rangschikking: 3000 frank voor het tweede beste ontwerp, 2000 frank voor het derde, 1000 frank voor het vierde.

De inlevering van de ontwerpen in de *Koninklijke Academie van Schone Kunsten* te Gent, moet geschieden van 1 tot 3 oktober 1935. Geen enkel ontwerp zal na die dagtekening nog worden aanvaard.

De tentoonstelling van de ontwerpen zal door de pers worden aangekondigd en gedurende 15 dagen open blijven.

1 juli 1935

Sedert men de zekerheid heeft bekomen dat te Gent een monument aan koning Albert in het Zuidpark zal opgericht worden en daarvoor een prijskamp tot oktober open is verklaard, wordt in verschillende dekenijen een grotere werking op touw gezet.

Het actiecomiteit kan zich verheugen in nieuwe giften: de steden Sint-Niklaas en Dendermonde schonken samen een som van 30 000 frank, de stad Aalst 10 000 frank en de gemeente Maldegem 1 500 frank. Voorzeker zullen de andere steden buiten het arrondissement Gent ook wel het hunne willen bijdragen om in de Arteveldestad een groots monument voor onze geliefde koning te laten oprijzen.

5 oktober 1935

Reeds 25 ontwerpen zijn ingediend voor het gedenkteken aan koning Albert, waaronder vier van Van den Hende, twee van Domien Ingels, Antheunis en Van Houtbrouck, één van Sarteel, Piette, Cantré, enz., alsmede vijf van ongekenden. De jury is samengesteld uit de heren Henri Van de Velde, bestuurder van het *Instituut voor Decoratieve Kunst* te Brussel, Ernest Wynants, beeldhouwer te Mechelen, Horta, bouwkundige te Brussel, Wansaert, beeldhouwer te Brussel, Jules de Bruycker, kunstschilder te Gent, Valerius de Saedeleer, kunstschilder te Etikhove, Joseph De Smet, kunstschilder te Gent, De Jaegher, schepen van *Schone Kunsten* en generaal Grade.

10 oktober 1935

Dinsdag werd de officiële opening van de tentoonstelling der maquettes voor het monument aan koning Albert in de *Koninklijke Academie van Schone Kunsten* voorafgegaan door een bezoek van de kunstcritici. Geen enkel onderwerp werd aanstonds gepast gevonden voor de definitieve uitvoering of kon goedgekeurd worden als volledig beantwoordend aan het doel.

Bij het zien van de grote verzameling werken heeft men een gedachte welke moeite en inspanning de artiesten zich hebben getroost. Het besluit zal dan ook heel wat ontgoocheling hebben teweeg gebracht.

Het gegeven was lastig: een monument ontwerpen dat waardig is aan de koning, geplaatst moet worden in het grootse kader van de hovingen, zowel de kunstkenners als het publiek moet bevredigen en amper 300 000 frank mag kosten.

De artiesten die allemaal hun werk onder pseudoniemen vertonen, zijn hun ingevingen langs diverse wegen gaan zoeken. Het ruitersandbeeld werd als vorm het meest verkozen en beantwoordt wellicht het best aan de algemene verwachting.

Eén enkele artiest had de gedachte, slechts het reusachtig gestyleerd hoofd van de vorst weer te geven. Zulke moderne opvatting is echter weinig in overeenstemming met de noodwendige impressie van de zo lichte, bebloemde omgeving van Gent-Zuid en mist fijngevoeligheid. Anderen zochte effecten op architectonisch gebied en schiepen vormen zoals een kleine tempel of erekoer. Ze stralen over het algemeen overdrijving uit en een gemis aan originaliteit. Een naïeve maar roerende opvatting is het rechtstaande beeld van de koning, met de hand op het hart, het andere in de houding van een eedaflegging. De eigenaardigste schepping is evenwel een monument met koning Albert gezeten in toga zoals een Romeinse keizer.

Een breed werk treft door de grootse opvatting, een soort monumentale omgeving van het ruitersbeeld van de koning. In enkele beelden herkent men de hand van een beroemde dierenbeeldhouwer.

De heer schepen De Saegher verklaarde dat de jury de beeldhouwer Piette, de architect Lippens en de heren Cantré en Domien Ingels voor een eventuele premie aan het comiteit had voorgesteld.

De heer Van de Casserie, secretaris van het comiteit dat voor het monument ijvert, wil dat al de mededingende artiesten een vergoeding zouden ontvangen. De inspanningen waren groot en de kosten moeten voor sommigen zeer hoog zijn opgelopen, zoals voor degene die zelfs een miniatuurvijvertje met water in de maquette heeft aangebracht.

Jammer genoeg kan er van de uitvoering van het monument nog geen sprake zijn, daar al de artiesten het budget met onmogelijke sommen overtreffen.

2 februari 1936

Het actiecomiteit voor het monument aan koning Albert had de heren Domien Ingels en Metdepenningen uitgenodigd hun ontwerpen met de verlangde wijzigingen in het begin van de maand maart opnieuw neer te leggen.

Ook was er het verlangen van de jury om de artiesten nogmaals een ontwerp te laten voorleggen. Zulks is nu reeds de derde maal. Het moet voor hen erg vervelend zijn, gedurig te moeten herbeginnen en niemand ziet in waar zulks naartoe gaat.

Er waren de laatste maal drie ontwerpen, waarvan er één bij eenparigheid werd afgewezen. In het algemeen had de jury zich uitgedrukt ten gunste van een ontwerp in arduin met bronzen beeld van onze vorst, ter hoogte van 10 meter. Een derde ontwerp genoot de belangstelling van twee van de acht juryleden. Het zou een massief blok in steen wezen voor het ganse beeld.

Of dit de goedkeuring kan verwerven wordt sterk betwijfeld. De ganse bevolking drukte zich uit voor een monument in brons. Antwerpen heeft er één, Brussel zal er één hebben en Parijs is bezig aan een bronzen beeld. Waarom zou men te Gent weeral anders doen?

Het is zeer spijtig dat men de zaak op de lange baan schuift. Elkeen wenst dat men eens klaar en duidelijk zou spreken over een bronzen beeld in het Zuidpark. Een jurylid wou gans opnieuw beginnen voor nog andere maquettes. We hebben reeds dertig ontwerpen en dan zouden we voor de keuze uit vijftig staan. Dit alles schijnt iedereen onbegrijpelijk.

6 februari 1936

De twee kunstenaars die bij de wedstrijd hun maquettes in aanmerking zagen komen werden door het actiecomité verzocht hun ontwerp wat te wijzigen en een paar delen voor uitvoering op te maken, zoals het hoofd van de koning. Ze moeten de wijzigingen aan hun bestaande maquettes aanbrengen, anders zou het weer een nieuwe kampstrijd worden.

20 februari 1936

De beeldhouwer Jules Van Biesbroeck die thans terug te Gent woont, heeft met het oog op de oprichting van het Albertgedenkteken een ontwerp geboetseerd dat op dit ogenblik in een winkelraam van de Veldstraat is tentoongesteld. Het is een zwierig uitgevoerde maquette op een architectonisch voetstuk. Het ontwerp werd niet aangeboden op de prijskamp, omdat de kunstenaar op 1 januari 1935 niet terug als inwoner van Gent was ingeschreven.

6 maart 1936

Gisteren namiddag heeft de jury die gelast was met het kiezen van een ontwerp voor het monument aan koning Albert bij eenparigheid van stemmen beslist de maquette te verkiezen van de heer Domien Ingels, beeldhouwer te Drongen. Het ontwerp voorziet een bronzen ruitersandbeeld van 5,50 m lengte op een voetstuk van 6,50 m hoogte. Het indrukwekkend geheel wordt in het park van Gent-Zuid geplaatst en waarschijnlijk ingehuldigd op 17 februari 1937, de derde verjaardag van koning Alberts dood.

14 maart 1936

Verleden zondag en geheel de week kwamen honderden nieuwsgierigen in de Lakenhalle het prachtig werk van beeldhouwer Domien Ingels bezichtigen. De maquette zal er nog blijven tot en met zondag 15 maart.

23 maart 1936

Nu het ontwerp van Domien Ingels bepaald aangenomen is rijst de vraag waar het gedenkteken verrijzen zal. De bijzondere commissie zou het willen geplaatst zien aan de Wilsonplaats, rechtover de hovingen van Gent-Zuid. Het gemeen-

tebestuur deelt echter die zienswijze niet en wenst het monument in een meer gepast kader middenin de hovingen zelf ruimte te verlenen. Het staat echter van nu af aan vast dat het gedenkteken in het park komt.

Meteen wordt dan aan de tuin welke zich uitstrekt tussen de Wilsonplaats en de Raveschootstraat de benaming *Square Albert I* gegeven.

31 maart 1936

Men is het nog niet eens over de plaats waar het monument van koning Albert zal verrijzen. Het wordt nochtans algemeen voorspeld dat de wijk van Gent-Zuid de grote eer zal krijgen, ofwel in het park, ofwel aan de Wilsonplaats.

Teneinde alle twist te vermijden in de schoot van een inrichting welke reeds zoveel voor dit edel werk deed, werd in volle eensgezindheid met de *Commissie van Monumenten en Stadszichten* besloten, morgen om 11 uur de maquette van het monument in de ontworpen afmetingen op verschillende plekken van de Wilsonplaats en het park te plaatsen, om zich rekenschap te kunnen geven van het bekomen effect.

Het publiek zal deze werkzaamheden mogen bijwonen en wij vragen reeds hun mening te laten kennen. Graag zullen wij hun zienswijze meedelen. Als het weder van de partij is voorziet men dat de proefnemingen amper een uur zullen in beslag nemen. Wij hopen dus dat weldra alles in orde komt en men aanstonds met de verwezenlijking van het monument zal kunnen aanvangen.

De bezoekers van het Zuidpark hebben reeds voor enkele maanden de verbeteringen vernomen op het gebied van de verlichting der lanen en het plaatsen van zeer kunstige en tevens praktische lichtkolommen. Nu werden twee proefkolommen geplaatst, teneinde het esthetisch effect te zien en de proef was bevestigend.

Gisteren begon het bestuur van de wegenis met het gereed maken van de elektrische leiding. Morgen worden de eerste vier kolommen opgericht, zodat men dezelfde avond aan het begin van het park een prachtig resultaat zal verkrijgen.

Het bestuur van cinema *Capitole* laat tevens weten de proef met een grote luidspreker te willen opluisteren en van 7 tot 8 uur een klein concert te geven. Het programma zal volledig gewijd zijn aan enkele schone toondichten over licht. Men zal als eerste stuk de *Ode aan de maan* laten horen, een gewrocht van Claude Debussy.

2 april 1936

Ach, die aprilgrappen over ruitersbeeld, parkverlichting en lichtmuziek! Hoe onschuldig toch zijn die in vergelijking met de *farcen* die onze wetgevers dag in dag uit bedenken en ons duur doen betalen!...

30 mei 1936

Het actiecomiteit voor het gedenkteken van de overleden vorst heeft op de voorgestelde plaats in het Koning Albertpark ter hoogte van de Dwarsstraat (* *thans Guldensporenstraat*) een proef gedaan. Met materiaal dat door de dienst van de elektriciteit ter beschikking was aangeboden, heeft men een soort modelvorm gemaakt die de hoogte en grootte van het monument moest verbeelden. Onder de talrijke aanwezigen bevonden zich de heer schepen De Saegher, voorzitter van de commissie die het ontwerp van beeldhouwer Ingels goedkeurde, rechter de Lannier, voorzitter van het comiteit tot het oprichten van het gedenkteken, De Vos, arrondissementscommissaris, Vaerwyck, provinciale bouwkundige en mejuffer De Buck, secretaresse van de heer gouverneur Ingenbleeck. De samenstelling van het gedenkteken droeg de goedkeuring weg van de aanwezigen.

19 juli 1936

Nog altijd wordt er geredetwist over de kwestie van het monument aan koning Albert en de geschiktste plaats daarvoor in het Zuidpark. Men mag niet uit het oog verliezen dat het park zijn huidig uitzicht niet behouden zal, maar binnen enkele jaren een gans ander schouwspel zal bieden, wanneer bomen en struiken hun wasdom zullen hebben bereikt, terwijl het monument er prachtig moet in voorkomen.

26 september 1936

De werken voor het oprichten van het groots monument aan koning Albert namen enkele dagen geleden een aanvang. Het zijn de heren ondernemers Van de Kerckhove en Gilson die met de uitvoering er van belast zijn.

Voor het voetstuk, een ontwerp van de heer De Bondt, worden de nodige delvingen gedaan en de betonwerken hebben een grote omvang. Het zal bekleed worden met arduinstukken en rond het geheel komt een arduinen boord.

De delen van het ruitersbeeld zelf zijn reeds in de gieterij en dat bronswerk zal omtrent 7 ton wegen. De heer Ingels heeft in zijn werkhuis het bezoek ontvangen van twee afgevaardigden van het Koninklijk Huis, die hun hoge voldoening over de treffende gelijkenis uitdrukten.

28 september 1936

De inhuldiging van het koning Albertmonument in de hovingen van Gent-Zuid zal in het begin van de maand mei 1937 geschieden. Men voorziet een monsteroptocht van vaderlandslievende maatschappijen met vaandels en de uitvoering door ruim 1000 zangers van een cantate welke voor die gelegenheid zal wor-

den getoondicht door meester Oscar Roels.

Begin mei werd verkozen omdat het dan nog gemakkelijk gaat om over schoolkinderen te beschikken, wiens lieve stemmen dan aangevuld worden door geschoolde, volwassen organen.

11 oktober 1936

Binnen de afsluiting in het Koning Albertpark is reeds een hele verandering te bespeuren. De werken voor het voetstuk van het monument vorderen, maar worden niet overhaast doorgezet. Men moet het metselwerk dat een gewicht vertegenwoordigt van meer dan 120 ton de tijd laten stilletjes te drogen.

Vooraf heeft men als fundering een groot netwerk in de grond gelegd en er een laag cement ingegoten van 70 cm dikte, 9 m lang en 5 m breed. Daarop komt een dubbele wand metselwerk, dat de monumentale trap van het eigenlijke voetstuk zal vormen. Dat voetstuk in gewapend beton bevat in het midden een soort zuilengang die toelaat dat men voor nazicht onder het beeld kan gaan.

Onder het geheel is een waterloop die nog bestond uit de tijd van de statie en nu kan benut worden om het water weg te leiden.

Boven die zuilengang komt op 6 m hoogte het ruiterbeeld dat op zichzelf 5,70 m bedraagt, zodat het geheel 11,70 m bereikt. Het zal het grootste en hoogste standbeeld wezen dat in België voor onze vorst wordt gebouwd. Tegen het metselwerk en de betonnen zuilengang zullen de arduinstukken worden aangebracht, zodat het voetstuk er geheel zal door omsloten wezen.

Reeds is de buste van de vorst gereed en twee delen van het paard. Er zijn samen 14 delen te gieten. Na nieuwjaar zal de firma Verbeyst daarmee klaar zijn en zal het bronzen beeld zelf in drie of vier samengestelde delen ter plaatse worden gebracht.

De kunstenaar Domien Ingels is nu aan een kleine maquette bezig voor de elektriciteitswerken. In een donkere kamer geplaatst zullen de stadsingenieurs met kleine lampen en materiaal een belichting bestuderen voor het monument. Dat werk zal uiterst verzorgd moeten worden, als men bedenkt dat het zo hoog komt als de elektriciteitspalen die de laatste dagen in het park geplaatst zijn. Verder werden door de heer Bourgeois van de beplantingsdienst reeds inlichtingen ingewonnen, daar hij rond het begin van mei een groot aantal bloemen rond het monument zou willen aanbrenge.

Er zijn nog immer maatschappijen en bijzonderen bij wie het actiecomité durft aankloppen. Men wil onder geen voorwendsel dat de stadskas voor het oprichten van het gedenkteken tussenkomt. Het comiteit wil het in naam van de bevolking van Gent en de provincie als gift aan de zorgen van de stad opdragen.

22 januari 1937

In de laan van het park tussen de Wilsonplaats en het deel naar het monument

van koning Albert, zijn eenvoudige doch sierlijke kolommetjes geplaatst met witte, matglazen bollen voor de verlichting. Daarmee is gans dit prachtig park voltooid.

1 april 1937

Op 9 mei wordt het gedenkteken aan koning Albert ingehuldigd. De inwoners van Gent en de provincie Oost-Vlaanderen mogen fier zijn over de bekomen uitslag van hun geldelijke bijdrage.

Het voetstuk is gereed, op enkele kleine veranderingen aan de arduinstukken na. De heren Domien Ingels, Albert De Bondt en Rigelle die de aardewerken uitvoerde, verdienen alle lof voor het werk dat in zes maanden werd opgebouwd.

10 april 1937

Het ruitersbeeld van koning Albert werd vrijdag door de zorgen van de heer Verbeyst naar Gent overgebracht. Gespecialiseerde werklieden zijn nu bezig de verschillende delen van het standbeeld te plaatsen. Het bronzen paard zal maandag aanstaande op het voetstuk worden bevestigd en de buste van de koning op woensdag 14 april. Door de politie van de vierde wijk is dag en nacht een bewakingsdienst ingericht.

Het gemeentebestuur heeft besloten het monument niet dadelijk met een bloemenpark te omringen, daar men vreest dat alles onder de voet zou worden vertrapeld. Het zal later aangelegd worden.

Men wou de troepen van het garnizoen doen defileren voor het monument, maar men heeft er moeten van af zien, daar het op die datum in het kamp van Beverlo is.

13 april 1937

Gisteren werd in de hovingen van de gewezen Zuidstatie het prachtig ruitersstandbeeld van koning Albert op zijn voetstuk geplaatst. Beneden wacht nu nog het borstbeeld, dat na de plaatsing van het paard op het zadel zal worden vastgeklonken.

20 april 1937

De plechtige inhuldiging van het Koning Albertgedenkteken zal vereerd worden met de tegenwoordigheid van de heren ministers van *Openbaar Onderwijs, Binnenlandse Zaken, P.T.T.* en *Nationale Verdediging* en graaf Lippens, minister van staat.

De militaire afvaardigingen van de provincie Oost-Vlaanderen met het muziekkorps van het tweede linieregiment, zullen op twee rangen plaatsnemen rondom het monument. De genodigden hebben langs de verlenging van de Dwarsstraat

toegang tot het gedenkteken. Een tribune die aan de overheden voorbehouden is, zal geplaatst zijn rechtover het monument.

De invaliden en oud-strijders, koninklijke en vaderlandslievende sociëteiten, schoolkinderen en vreemde delegaties zullen onmiddellijk achter de soldaten de plaatsen innemen welke hen door de commissarissen worden aangeduid.

Om 11 uur stipt zal de ceremonie beginnen met de aankomst van de vertegenwoordiger van Z. M. de koning. Daarna zal het ruitersstandbeeld ontsluit worden bij het spelen van de *Brabançonne*.

Inhuldigingstoespraken worden gehouden door de voorzitter van het comiteit en de burgemeester. De vertegenwoordiger van de koning zal de kroon van Z. M. aan de voet van het gedenkteken neerleggen.

Daarna wordt de bronzen kroon van de invaliden en de oud-strijders onthuld. Ze zal aan de voet van het monument worden vastgehecht. Het muziekkorps voert intussen de *Heldenmars* van Haendel uit, ter ere van de glorierijke herdenking van koning Albert.

Dan volgt de officiële aanbidding en neerlegging van de bloemen door de maatschappijen, terwijl het muziekkorps *De Dood van Aase* speelt. Met de uitvoering van *Naar Wijd en Zijd* zal de plechtigheid sluiten. De klaroenen blazen de *Veldmars* voor het vertrek van de vertegenwoordiger van de koning.

5 mei 1937

Het comiteit heeft beeldhouwer Domien Ingels gelast met het maken van een Koning Albertmedaillon. De reproductie van het beeld dat op 9 mei ingehuldigd wordt, zal in de verschillende magazijnen van de stad te koop worden aangeboden aan de prijs van 30 frank, een schoon gedenkteken aan koning Albert.

8 mei 1937

Honderden bezoekers en wandelaars waren in het Zuidpark in de gelegenheid de belichting te aanschouwen die om 21 uur door de elektriciteitsdienst van de stad rond het groots monument van koning Albert in proef werd gesteld. Het is een lofwaardig initiatief vanwege het stadsbestuur, dat ook door de vreemdelingen die zo talrijk de stad bezoeken, bewondering zal afdwingen.

10 mei 1937

Zondag was een dag in de Gentse geschiedenis, maar reeds van zaterdag 17 uur af werd de onthulling van het monument voorafgegaan door een kunstconcert in het *Nieuwe Circus*, onder de hoge bescherming van Zijne Excellentie minister Hoste.

Waren verder aanwezig: de ministers De Schrijver en Rubbens, Monseigneur Coppieters, bisschop van Gent, de staatsministers Lippens en Anseele, gouver-

neur Ingenbleek, burgemeester Vander Stegen en leden van het schepencollege en de bestendige deputatie.

De grote zaal had een echt feestelijk uitzicht door de bloemen, de frisse plantenverzameling en de Gentse en Belgische kleuren. Maar even indrukwekkend was de opstelling van de concertvereniging van het *Koninklijk Muziekconservatorium van Gent* en de duizend uitvoerders die in dichte rangen op het toneel trapsgewijs een massa vormden rond het borstbeeld van koning Albert. Het concert werd aangevangen met een feestzang van kinderstemmen, daarna volgden prachtige liederen en muziekstukken door de meest gerenomeerde toonkunstenaars.

De gelegenheidskantate *Koning Albert, de Overwinnaar*, op tekst van Robert De Graeve en muziek van Oscar Roels, met koor en groot orkest onder leiding van meester Aerschodt, deed triomferen of wenen, naargelang het motief dat onder zijn dirigeerstok kwam en bestond uit zeven gedeelten: hulde aan het vorstenhuis, hulde aan de *Koning-Soldaat*, de tragedie van de rots, de hulde aan de stad Gent, het *Beiaardlied*, het *Bloemenlied* en het slotkoor.

Zondagmorgen heerste in de hovingen van het Zuidpark een buitengewone drukte rond het monument, dat verdoken was onder een wit zeil. In allerhaast sloeg men de laatste hand aan de voorbereidselen voor de plechtige onthulling. De zon wou maar niet doorbreken. De straten in de omgeving waren bevlagd. De ordediensten, onder leiding van de heer hoofdcommissaris Bocqué, was tot in de puntjes verzorgd. Ook gendarmen waren aanwezig.

Op het arduinen voetstuk van het monument staat bovenaan: *Albert, Koning der Belgen, 1875 - 1934*. Daaronder prijkt het gebeiteld wapenschild *Eendracht maakt Macht*. Aan de voet van het beeld ligt een bronzen kroon, een werk van beeldhouwer Piette, geschonken door de oud-strijders. Zij draagt een tweetalig opschrift: *Aan Koning Albert en zijn Strijders 1914 - 1918*.

Voor het monument was een rood baldakijn opgericht. De vertegenwoordiger van de koning zou er plaatsnemen op de vergulde zetel, met zitvlak in rood brokaat. Ook stonden de vergulde stoelen in gereedheid voor al de overheids-personen van staat, provincie, stad, leger en magistratuur.

Vanaf 10 uur stroomde het volk toe langs de Dierentuinlaan. Om 11 uur werd de komst aangekondigd van luitenant-generaal Nuytten, vertegenwoordiger van Z. M.

Kort erna weerklonken de klaroenen in een *Open de ban!* Onder de tonen van het vaderlands lied viel langzaam het eerste witte doek weg dat het ruitersbeeld omsluisde en rees in zijn majestatische grootsheid het indrukwekkende monument op.

Na de redevoeringen van de heer de Lannier, de heer burgemeester Vander Stegen en minister De Schrijver had een grote bloemenhulde plaats. Gans de dag door verdrong zich een grote menigte nieuwgierigen in de hovingen van Gent-

Zuid, om het nieuwe monument te kunnen bezichtigen.

19 mei 1937

De stadswerklieden van de beplantingsdienst zijn bezig met de nodige schikkingen te nemen voor het aanleggen van een mooi bloemenpark rond het ruitersstandbeeld van koning Albert. Van nu af kan men reeds vaststellen dat het monument zal prijken te midden van een bloemenweelde, de *Florastad* waardig. Alles zal in orde zijn tegen het bezoek van onze vorst op 29 mei aanstaande.

31 mei 1937

Na het indrukwekkend défilé van de oud-strijders, oorlogsvrijwilligers en vuurkruisers voorbij het gouvernementsgebouw aan het Laurentplein, begaf de vorst zich te voet door de Vlaanderenstraat naar het Koning Albertpark. Op gans de doortocht werd hij uitbundig door een opeengepakte massa volk toegejuicht. Op verscheidene plaatsen werd de koninklijke stoet tot staan gebracht door in het wit geklede meisjes die de vorst bloemen aanboden.

In het Albertpark aangekomen begaf hij zich tussen twee rijen juichende schoolieren met vlaggetjes en zakdoeken. Hij werd opgewacht door de heer Jean de Lannier, voorzitter van het inrichtend comité voor het Albertmonument, die hem de bijzonderste leden voorstelde.

Langzaam begaf de vorst zich dan naar het gedenkteken aan zijn betreurde vader en na gegroet te hebben legde hij een grote bloementuil neer aan de voet van het ruitersbeeld.

Het enthousiasme van de duizenden volwassenen en kinderen steeg ten top. Er werd geroepen en gejubeld. Op zeker ogenblik werden de ordediensten letterlijk overrompeld en stormde de geestdriftige menigte vooruit om de vorst te naderen.

Zijne Majesteit begaf zich vervolgens per auto over de nieuwe autostrade naast het Zuidpark naar de Sint-Lievensbrug, die hij in het bijzijn van de overheden van *Bruggen en Wegen* onder een overgrote toeloop van volk inhuldigde.

Erik DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "Station Gent-Zuid en het Zuidkwartier, deel 2 (1911-1940)", 310 blz., oktober 2004, uitgave in eigen beheer.

MISKENDE GENTSE UITVINDER VAN EEN BESTUUR- BARE BALLON IN 1843 ?

De acht Gentse wijkkermissen die vroeger elk jaar van juli tot oktober om de veertien dagen plaatsvonden, werden ten tijde van de Franse Republiek vervangen door de zg. Decadisfeesten, maar keerden daarna in hun oude vorm terug. Pas in 1843 werden ze definitief vervangen door één enkele grote kermis voor de ganse stad ¹.

De samenstelling van een programma waarin alle wijken zich konden terugvinden, gebeurde door een daartoe door de stad aangestelde commissie. Dat was elk jaar een hele karwei, niet het minst om een keuze te maken uit een groot aantal voorstellen ingediend door allerlei verenigingen en particulieren met de natuurlijk onvermijdelijk daarbij horende aanvragen tot subsidiëring.

Een speciale vermelding verdient de in 1843 ingediende aanvraag van een zekere J.B. De Koninck uit de Oliestraat nr. 6. Hij schreef aan de commissie een brief, waarin hij vroeg om een substantiële subsidie. Hij beloofde in ruil daarvoor een ballon te laten opstijgen voorzien van een parachute. Hij maakte zich ook sterk dat hij zijn ballon kon besturen door wat hij een "Maxiem" noemde, een mechanisme dat hij zelf had uitgevonden. Deze "Maxiem" zou hem ook toelaten met zijn ballon tegen de wind in te vliegen en neer te komen op een vooraf bepaalde plaats.

Ballonvaarten waren te Gent niet nieuw meer sinds 6 december 1782 toen de allereerste ballon opging in de tuin van Mr. De Ligny ² en sinds de bekende tocht op 19 november 1783 toen Jean-Pierre Blanchard op de Bijlokemeersen voor het eerst, vergezeld van een hond, de lucht inging ³. Maar een bestuurbare ballon ... dat was in de Arteveldestad nog niet te zien geweest.

De aanvraag van De Koninck is dan ook merkwaardig genoeg om er even de aandacht op te vestigen, dit in navolging van Prosper Claeys een eeuw geleden ⁴. Ze is gedateerd op 30 april, wordt nu bewaard in het Stadsarchief, en luidt als volgt:

Ik kom aen Ued. kenbaer te maeken voor de feesten van eenen Luchtbal te doen maeken met eenen Paraplu van zes voeten voor het monkeren [= monteren, opstellen?] van den Bal of voor het te branden te komen, dat ik de lucht zal intrekken tegen wind op, en dat ik zal valen waer Gijlieden het wilt hebben door mijn maxiem die op den boot ligt, en dat ik alle jaeren op verschillende manieren zal opgaen, en dat de borgers niet en zullen zeggen dat het altyd het zelve is gelijk op den cours der peerden. Waervoor ik den eersten keer aen UE. verzoek zes duizend frank voor mijne moeite of devooren.

De gevraagde som was groot maar De Koninck beloofde wel waar voor dit geld te zullen leveren. Elk jaar zal hij de vaart met zijn ballon trouwens vernieuwen:

Het zal met een schuit of boot zijn den eersten keer, en den tweeden keer met peerden, iets dat nog nooit in ons Vlaenderen gebeurt en is!

De technische gegevens uit de aanvraag zijn niet alle even duidelijk. Dit is ook het geval voor de passage waaruit blijkt dat De Koninck een balein nodig heeft:

De balijn van het steunen van onder van den paraplu moet drie voeten lang zijn om de magt te breken van den val.

De commissie had dan ook haar twijfels. Ofwel betrouwde ze de zaak niet ofwel vond ze de gevraagde subsidie te hoog. Wat er ook van was, de administratie liet de ballonvaarder in spe weten dat ze op zijn voorstel niet kon ingaan. Deze weigering ontnam Gent misschien de kans de eerste stad te zijn waar een bestuurbare ballon de lucht inging. Was De Koninck een onbegrepen uitvinder of een niet ernstig te nemen fantast? We zullen het nooit weten, ook niet waaruit het besturingsmechanisme, zijn "maxiem" of machine, precies bestond en hoe die dan wel werkte.

In zijn aanvraag noteren we nog de verwijzing naar de paardenkoersen die sinds 1838 te Gent plaatsvonden. Elk jaar zag men daarbij steeds om het uur of het halfuur een aantal paarden voorbij lopen, een spektakel dat zich elk jaar herhaalde tot op de duur het nieuwe er volledig af was.

Een van de stunts waarmee De Koninck beloofde zijn stadsgenoten te verbazen, liep vooruit op wat een zekere Poitevin in 1851 in de tuinen van het Casino demonstreerde. Met zijn ballon *Le Zodiaque* steeg hij er op, gezeten op een paard dat onder de mand van de ballon was vastgemaakt. Wanneer hij een zekere hoogte had bereikt, ging Poitevin recht staan op het paard, zwaaide een vlag heen en weer en klom dan langs de touwen die het paard droegen naar boven tot in de mand.

Het jaar nadien, op 7 juli, steeg op diezelfde plaats de aeronaut Godard op met zijn ballon *La ville de Marseille*. Onder de mand was hier een trapeze bevestigd waarop de zoon van Godard gedurende de tocht turnoefeningen deed⁵.

Op het gebied van de ballonvaart viel er te Gent dus wel wat te beleven, maar de enige Gentenaar die zich op dit terrein verdienstelijk beloofde te maken heeft niet de kans gekregen te tonen wat hij kon ...

W.L. BRAEKMAN

¹ P. Claeys, *Pages d'histoire locale gantoise III* (Gent, 1894), p. 165-177.

² H. Collumbien, "Gentse Memoriedagen: 15-16 april", *Gh. Tyd.* 28 (1999), 39.

³ Cf. W.L. Braekman, *Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand* (Gent, 1990), p. 283-301; dezelfde, "Marktliederen over de mislukte ballonvaart te Brussel in 1785", *Eigen Schoon en De Brabander* 86 (2003), 197-207. Zie ook E. Levis, "Einde van de Gentschen Twiedekker", *Gh. Tyd.* 26 (1997), 25 e.v.

⁴ P. Claeys, "Un ballon dirigeable en 1843", *Gent XXe eeuw – Gand XXe siècle* I (1910), 22.

⁵ P. Claeys, *Gent XXe eeuw*, Loc.cit.

JAN BAPTIST BLOMMAERT EN ZIJN MYSTIEK TESTAMENT (Vervolg)

De onroerende goederen en de waardepapieren.

Daar zijn vader nog leefde waren de onroerende goederen uit de nalatenschap van Jan Baptist afkomstig uit de erfenis van de familie Dufour, naderhand nog uitgebreid met enkele eigen grondaankopen. Zijn onroerend bezit was zeker niet gering.

De vergelijking van de geldwaarden met de huidige muntwaarde is zeer moeilijk, zo lag bv. de prijs van levensmiddelen naar verhouding veel hoger dan vandaag, andere producten waren dan weer relatief goedkoper. Als enige vergelijkingswaarde kan gesteld worden dat rond 1850 een wever gemiddeld 10 fr. per week verdiende, een spinner verdiende enkele franken meer. Vergelijken met dit schamel loon was Jan Baptist toch wel h el welgesteld.

- Het sterfhuys in de Lange Violettestraat was 1392 m2 groot en werd door een expert geschat op 26.500 frank.

- In de St.Lievenstraat had Jan Baptist twee huizen, gelegen naast elkaar, in eigendom. Het ene was 3 aren 46 ca. groot en werd geschat op een waarde van 9000 fr., het tweede dat 4 are 45 ca. groot was werd 8000 frank geschat.

- In de Brabantdam had hij een brouwerij geërfd, groot 13 are 4ca. , met een magazijn en koer en een uitgang in de Kleine Statiestraat (nu Schepenenvijverstraat) die geprezen werd op 36.000 fr.

- Drie - naast elkaar gelegen huizen in de Abeelstraat- respectievelijk ,1 a 17ca, 7are 97 ca en 80 ca. groot werden geprezen op 4.500 fr.,8300 fr., en 3200 fr.

- Hij was tevens eigenaar van een beluik in de Apostelhuizen- met een uitgang in het Koepoortje- van 9 are 19 ca groot dat 28 huisjes telde. De huisjes waren in 1854 allemaal verhuurd, de huurprijs schommelde tussen 0,50 frank ( en huisje) over 1 fr., 1,15 fr. en 1,50 fr. tot 2 fr. ( en huis) per week. De waarde van het beluik werd geschat op 20.000 fr.

- Ook in 't Stuk was hij eigenaar van een beluik- met drieëntwintig woningen-

en 6 aren negentig ca 'groot'. Hier lag de minimum huurprijs iets hoger en schommelde hij tussen 1,27 fr. en 2,25 fr. (één huisje) per week. Dit beluik werd op 19.000 fr. geschat.

- In het toen nog landelijke St.Pieters-Aalst bezat hij een hofstedeke van 20 are en 60 ca. dat geprezen werd op 5000 fr. , evenals zeven partijen meers samen groot 2 ha.23a.70 ca. die geprezen werden op 13.230 frank.

- Te Herzele, Hillegem, Bottelare, Schelderode, Lokeren en Moerzeke kon hij zich eigenaar noemen van alles tesamen zo'n 38 ha. landbouwgronden, bossen en meersen, terwijl hij ook nog eigenaar was van een huis in Evergem. Deze bezittingen werden geprezen op 145.020 fr.

- Zijn omvangrijkste grondbezit was echter gelegen te Gentbrugge (en een klein gedeelte op het aanpalende Ledeberg). Hij was er eigenaar van meer dan 50 ha. landbouwgrond en bezat er behalve het buitengoed en de twee gloriëten, nog acht hofstedekens (waarvan twee aangeduid als hoveniershofstede) en twee huizen samen geprezen op 251.945 fr. Al deze eigendommen, behalve zijn woonhuis en buitengoed, waren verpacht of verhuurd en vormden een niet te versmaden bron van inkomsten maar daarnaast inde hij ook een groot bedrag aan intresten van allerlei lopende 'bezette' renten. Dit systeem bestond hieruit dat wie een lening aanging- meestal tegen een intrest van 4 tot 5% - onroerend goed in onderpand gaf, dat bij niet-aflossing van de lening en de intresten in beslag werd genomen door de schuldeiser.

In een administratieve afrekening ten behoeve van Charles Hulin en Louis Jean Blommaert geeft notaris Eggermont rekenschap van alle ingekomen pachten, ceyns-en huishuren , intresten van bezette renten, van obligaties en coupons. De jaaropbrengst van 1855 bedraagt 12535,31 fr. aan pachtgelden, 9882,83 fr. aan ceyns- en huishuren, 12404,97 fr. aan intresten van bezette renten en 7235,52 fr. aan inkomsten uit obligaties en coupons. Alles tesamen geeft dit een jaartotaal van 42058,43 fr. of meer dan 75 keer het gemiddelde jaarinkomen van een arbeider. Enige nuancering is wel nodig: doordat de looptijd en de vervaldag van pachten, renten en huishuren nogal uiteenlopend waren zitten in de inkomsten van 1855 soms nog enkele maanden inkomsten van 1854 vervat, terwijl notaris Eggermont om de erfenis te kunnen afhandelen alle opbrengsten tot het einde van 1855 reeds in rekening bracht hoewel een deel daarvan normaal slechts in de loop van het volgende jaar werd geïnd. De jaaropbrengst van 1856 lag dus waarschijnlijk iets lager.

Een van zijn voornaamste pachters was de bekende tuinbouwer Louis Van Houtte die mag beschouwd worden als de grondlegger van de tuinbouw in het Gentse. Door de stichting van een tuinbouwschool te Gentbrugge, zijn talrijke plantenkruisingen en de publicatie van zijn tijdschrift '*La Flore des serres et jardins de l'Europe*' verkreeg hij zelfs wereldfaam. Hij bracht meer dan 300 planten in de handel waarvan verscheidene zijn naam dragen. Louis Van Houtte

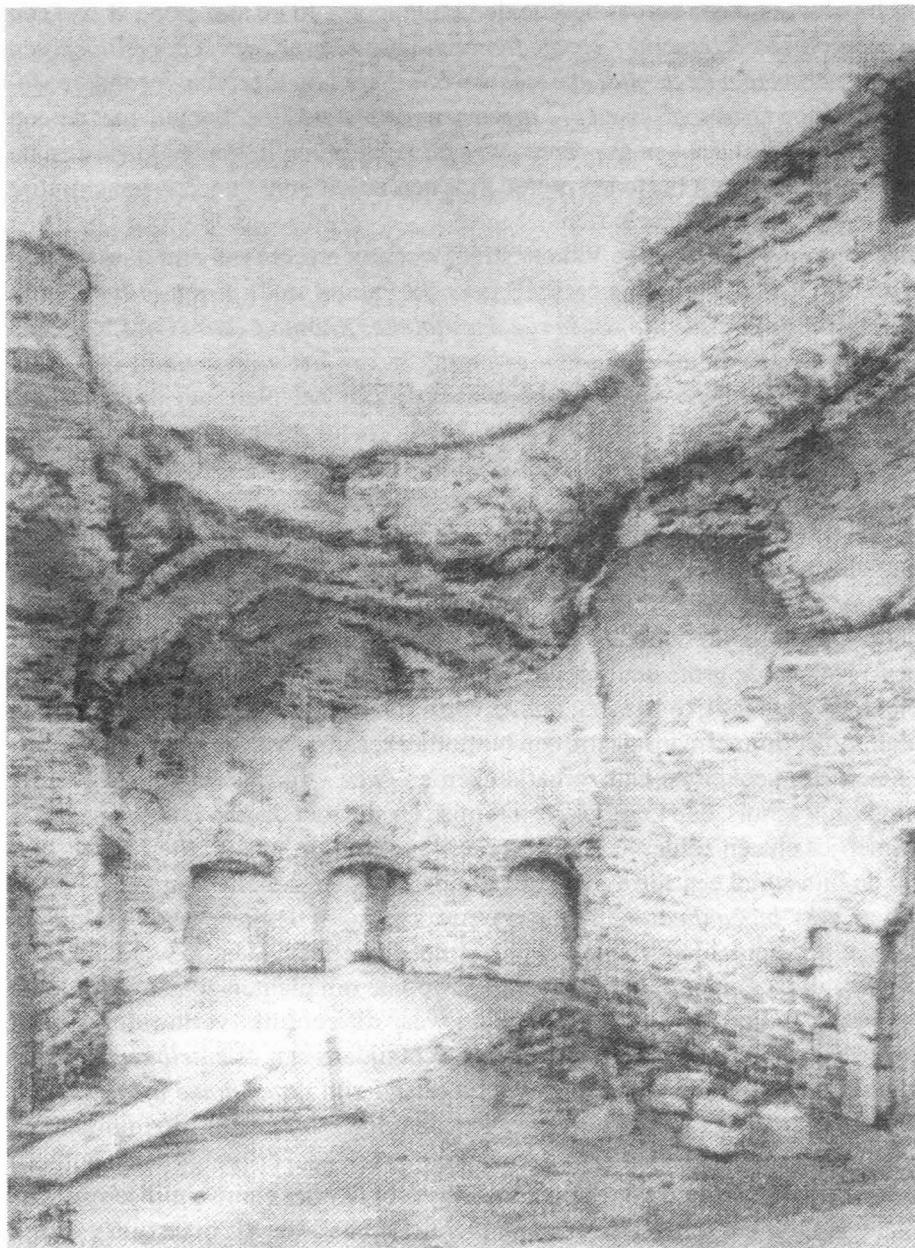
werd in 1852 raadslid te Gentbrugge en vanaf 1854 tot aan zijn dood was hij burgemeester van deze gemeente. Zijn woonhuis aan de Oude Brusselseweg dat waarschijnlijk aan het buitengoed van Jan Baptist Blommaert paalde werd evenals het buitengoed in 1939 afgebroken voor uitbreidingen van de Puntfabriek.

Het buitengoed en de woning in de Lange Violettestraat.

De inventaris van het buitengoed te Gentbrugge werd, gespreid over twee dagen op elf uur tijd afgehandeld. De inventaris van de inboedel van het huis in de Lange Violettestraat nam heel wat meer tijd in beslag en werd slechts op 22 januari 1855 afgesloten. In totaal werd daar 223 uren en 30 minuten tijd gespendeerd om alles te beschrijven. Hoewel de inboedel en vooral de bibliotheek, het kunstkabinet en de wijnkelder omvangrijk waren, nam vooral het nazicht en de beschrijving van alle papieren zoals testamenten, eigendomstitels, contracten, wisselbrieven, waardepapieren e.d.m. heel veel tijd in beslag. De inventaris resulteerde in een lijvig boekdeel (A4-formaat) van 288 pagina's recto en verso vol beschreven.

Zoals reeds vermeld erfde Jan Baptist na het overlijden van zijn moeder in 1847 van haar o.a. het buitengoed te Gentbrugge waar hij reeds vanaf 1830 verblijf hield. Maria Joanna Dufour had na het overlijden van haar vader in 1812 heel wat gronden te Gentbrugge geërfd maar in die akte van verdeling is geen sprake van een buitengoed zodat de woning waarschijnlijk pas naderhand werd opgetrokken. Het goed lag aan de Oude Brusselseweg (kadaster sectie B nrs.267, 268 en 269) en was 20 aren 80 ca. groot. Er hoorden nog twee gloriëten bij, een te Ledeberg op de Brusselsesteenweg en een te Gentbrugge dicht tegen de Schelde, die beiden met een dreefken met het buitengoed waren verbonden. Vanuit die tuinhuisjes die als een knus salonnetje waren ingericht, kon men als tijdverdrijf en verstrooiing, het verkeer op de weg of de schepen op de Schelde gadeslaan. Zo bevond zich in de gloriëtte te Ledeberg een acajou coulisse tafel, zes kerselaren stoelen, een acajou hoekkasken, een hofbank, een toile cirée tapijt, een spiegel met een vergulde lijst, twee porseleinen bloemvazen, drie porseleinen figuurkens, dertien wijnglazen, twee matten en een lijnwaden pavillon (soort zonnenscherm?).

Het buitengoed had slechts één verdieping en een zolder. Het gelijkvloers omvatte een keuken en schotelhuis, een eetplaats met nog een andere kamer ernaast en een 'officieken' (office of aanrechtkamer) een salon, en de vestibule. Op de verdieping waren er nog drie kamers (waaronder de slaapkamer van Jan Baptist), een vestibule en een overloop. Verder was er aan het huis nog een wijnkelder en was er in de tuin een paardenstal, een remise en een hoveniersstalleken met een zolder en nog een klein bovenplaatsken.

Afbeelding 5.

Geveltekening van het huis in de Lange Violettestraat bij de bouwaanvraag uit 1830 van Amandus Dufour. S.A.G. Moderne bouwaanvragen Reeks G. 12 nr. 6303.

Al bij al was dit een eerder bescheiden buitengoed. In de tuin stond er wel een opmerkelijke verzameling 'steene figueren', gaande van 'een schaerslijper, een figuer verbeeldende de tijd, een steenen hond' tot nog meer dan 30 andere stenen beelden en tuinvazen en '12 arduynen pedestaux' toe. Samen met de –op de som van 200 franken geprezen- vier grote laurieren in houten kuipen en de zes kleine laurieren in stenen potten moesten ze het buitengoed waarschijnlijk wat meer standing verschaffen.

Het woonhuis in de Lange Violettestraat was een erfenis van zijn oom Amand Dufour. Deze had dit huis ca.1813 gekocht van de stad (*jardin et habitation provenant de la dite ville situés rue des violettes marquéé lettre I n°150*). Op 7 augustus 1830 diende deze een aanvraag in om het woonhuis in de Lange Violettestraat te herbouwen. De bouwaanvraag en het plan van de voorgevel (en zijgevel langs het Oud Scheldeke) zijn bewaard gebleven.(afb 5.) Het huis met vijf traveeën en twee verdiepingen heeft een neoclassicistische inslag en is versierd met een mooi fries met casementen, afwisselend getooid met een rozet en een mensenhoofdje. In de linkerzijgevel zijn nu de vensteropeningen gedicht en is er een lagere art-déco woning tegen aangebouwd en langs de kant van de Vijfwindgatenstraat werd later eveneens een woning later tegen de zijgevel aangebouwd. Op de begane grond heeft de koetspoort plaats geruimd voor een vernieuwde grote deur en werden de vensters grondig gewijzigd.

Het huis telde talrijke kamers: o.a. diverse slaapkamers, een logeerkamer, een atelier met timmermansalaam, een bibliotheek, salon, een spreekkamertje, eetkamer, een keuken en een zomerkeuken en twee wijnkelders. Er was verder nog een washuis, een koolhok, een remise en stal met daarboven nog een paar kamertjes en een zolder.

In de tuin stond een serre met circa honderd potten camelia's en andere planten en een 'bloemtheater'. Dit is een met zwarte of donkere verf beschilderd rek dat nog verder kan versierd worden met draperieën. Daarop worden kleine planten in bloempot opgesteld. Deze gewoonte om planten zo tentoon te stellen stoelt in het 18de eeuwse Engeland waar dit gebruik vermoedelijk door ingeweken Vlaamse wevers werd ingebracht tijdens zgn. 'sleutelbloemfeesten' waarbij prijzen vielen te winnen. In Engeland zijn deze 'home theaters' nog altijd bekend. De camelia was toen dé salonbloem bij uitstek, de tuinbouw in het Gentse kende toen net een spectaculaire groei, adel en welgestelde burgerij cultiveerden toen een grote belangstelling voor allerlei nieuwe uitheemse sierplanten. Ook Jan Baptist was een plantenliefhebber. Net als in de tuin van zijn buitengoed stonden hier ook talrijke tuinbeelden evenals een zonnwijzer wat doet vermoeden dat de tuinen formeel en klassiek waren uitgewerkt. Er stond ook een gloriëtte waar aan de muren zestien ingelijste gravuurskulpturen en een spiegel hingen, waar een paar tafels en hofbanken stonden en niet minder dan 20 'steenen figuurskulpturen' prijkten. Deze tuin paalde aan het water ('t oud Scheldeke)

Afbeelding 6

Tekening door August Van Lokeren. Binnenkant van een toren aan de vijfwindgaten anno 1832. Het is niet duidelijk of het de toren in de tuin van het huis Blommaert is, of deze in het klein Begijnhof. Beide torens waren waarschijnlijk nagenoeg identiek. S.A.G. Atlas Goetghebuer L 138/42.

waar een 'ponte' lag en aan het einde van de tuin stond een 'arduynen' toren een restant van de 13de/ 14de- eeuwse stadsomwalling. Deze was in 1828 gekocht door Amand Dufour van Emmanuel Van de Walle '... een oud stenen gebouw bij form van een toren te Gent t'einden de Grootte Violettestraat tegen 't klein Scheldeke'. (afb. 6)

Vanuit de tuin moet er een mooie uitkijk hebben bestaan op de nog open Muinkmeersen waar in 1837 de eerste spoorlijn Gent-Mechelen werd doorgetrokken. Het gadeslaan van de trein vanuit de gloriëtte of vanaf de toren zal tot de verstrooiingen van het renteniersbestaan hebben behoord. In 1879 liet textiel-fabrikant Alexander Heyman, die toen eigenaar was van het pand, de toren volledig afbreken. In het klein begijnhof, tegen de bijgebouwen van het huis van de Grootjuffer, bleven de 6 à 7 meter hoge resten van zijn tegenhanger gelukkig tot op heden bewaard. Het parement uit Ledische zandsteen gemengd met Doornikse steen is nu grotendeels verdwenen; de nog zowat twee meter dikke muren zijn opgetrokken uit lagen baksteen. Volgens A.Heins die op 18 mei 1899 een archeologische fiche (nr.121) opstelde over de toren in het klein begijnhof waren er toen nog sporen zichtbaar van de basis van de andere, afgebroken toren in de tuin van een huis aan de Vijfwindgatenstraat. Hij vermoedde dat de twee torens nagenoeg identiek waren. Delen van de stadsmuur die deze twee torens verbonden met de Vijfwindgatenpoort bleven eveneens voor een deel behouden in het klein begijnhof.

Het huismebuilair.

Als bemiddelde burger bezat Jan Baptist Blommaert natuurlijk heel wat kostbaar meubilair. De meubels zoals commodes, secretaires, tafels, stoelen e.d.m. waren vervaardigd uit acajou, kerselaar of 'spieschehout' (eik). De inboedel was heel gevarieerd en werd gedetailleerd beschreven. Als opvallendste voorwerpen vermelden we slechts: een telescoop, divers tekenkundig materiaal, een viool en vier fluiten, een 'globe terrestre', 'zeilstenen' (magneetijzerstenen), twee pistolen met twee lopen, een sabel, een degen, een degen in een stok en een stok inhoudende een paraplu.

Kostbare stukken waren een ivoren Christus en een dito O.-L.- Vrouw samen geprezen op 400 fr., een figuur en twee kandelaars van Saksisch porselein met sokkels en glazen globes geprezen op 200 fr., een Doorniks vloertapijt en twee kussens geprezen op 300 fr, een trumeau spiegel met vergulde lijsten en ornamenten geschat op 150 fr., een brandkoffer op de slaapkamer geprezen op 150 fr., twee mousseline gordijnen en vier damasten gordijnen met ornamenten en toebehoren samen geprezen op 150 fr., een acajou secretaire geschat op 125 fr. en een luster met vergulde ornamenten eveneens geschat op 125 fr.

Opvallend is ook de vermelding van allerlei spelmateriaal dat her en der in het

huis wordt geïnventariseerd: *'veel speeldingen', acajou speeltafelken, domino-spel, damberd, lotto, blikken whistspel, twee optiquen, 'klein speeldingen'* enz. Sanitair en hygiënisch comfort waren tijdens die periode nog echt minimaal: een badkamer ontbreekt maar er wordt een acajou-lavabo vermeld, een nachterief, waterpotten, bassins en lampetkannen, zeepdozen in porselein, scheersen, borstel en scheersriem. In een bijgebouw in de tuin stond een wel een koperen bad opgeslagen maar of dit effectief gebruikt werd? Het toilet bevond zich niet buitenshuis maar in de vestibule onder de poort(waarschijnlijk op het einde daarvan).

Kleren en huishoudlinnen waren in erg grote aantallen voorradig. Meestal werd er slechts tweemaal per jaar gewassen: een maal na de winter en een maal na de zomer bij de wisseling van winter- en zomerlinnen en -kleding. Tevens bezat hij heel veel porselein en opvallend veel zilverwerk. Sommige van die kostbare zilveren voorwerpen waren getekend J.D.F. en A.D.F. en waren dus geërfd van zijn ooms Joannes en Amand Dufour. Verscheidene voorwerpen droegen ook zijn eigen monogram J.B.B, zoals een zilveren 'marabout' koffiekkan met voetjes (koffiekkan op drie pootjes en met een ronde dikke buik) die hij in zijn mystiek testament legateerde aan notaris Norbert Eggermont. De lijst van het zilverwerk is ellenlang: diverse bestekken, kandelaars, koffiekannen, zout- en pepervaatjes, wijwatervaatjes, dienblaadjes, melkkannetjes, sauskommen, limonadelepels, snuifdozen, diverse brillen en tien relikwieën *'in zilver besleggen'*, diverse zakhorloges, zelfs een waterpot! . . . alles samen geprezen op niet minder dan 6329 fr.

Een partij goudwerk - waaronder diverse zakhorloges - en juwelen werd geprezen op de som van 1236, waarbij voor een som van 463 fr., een partij vrouwenjuwelen inbegrepen was. Louis Jean Blommaert eiste die terug als zijnde bezit van wijlen zijn vrouw en verklaarde daarover: *'nogtans hij (t.t.z. zijn zoon), ze alle genomen heeft benevens haere kleederen zonder eenig vergeld'*.

Verder eiste hij eveneens nog terug: *'hem geleent (d.d.7-7-1847) mijne Victoria voiture, peerd en arnassure; hem geleent (14-11-1847) mijn tafelservies in roze porcelaine; in 1847 of 1848 heeft hy buyten myn kennis uyt een schofken genomen eene oude, goude horlogie met dobbel kas en een oude horlogie met dobbel kas in koper, op 24 juny 1854 een marbre schouwpendule en de portretten en alle de papieren der familie.*

In hoeverre Louis Jean Blommaert de waarheid geweld aandeed is niet meer te achterhalen. De aanwezigheid van de juwelen, vrouwenkleren en typische accessoires zoals diverse *'ridicules'* (réticules of damestasjes) zou misschien een aanwijzing kunnen zijn dat Marie Joanna Dufour geregeld bij haar zoon verbleef.

De schilderijen en de prentencollectie.

In de 19de eeuw hield zowat iedere rijke burger er een kunstverzameling op na bestaande uit schilderijen, tekeningen en prenten, munten en medailles, oudheden, boeken en handschriften of curiosa. Sommige van die grootste verzamelaars – die in de Wegwijzers Van Gent werden vermeld – stelden hun collecties zelfs open voor andere geïnteresseerden. Zowat de grootste kunstcollectie was die van Jean-Gilles Schamp d’Aveschoot die in 1840 openbaar werd verkocht en waarvan het grootste gedeelte buitenlandse kunstverzamelingen ging verkrijgen. Zo zou die collectie niet minder dan 58 schilderijen van Rubens en 22 werken van Van Dijck hebben bevat.

Ook Jan Baptist Blommaert had een kunstverzameling maar ze was niet openbaar voor het publiek. Zowel zijn buitenverblijf te Gentbrugge als zijn Gentse woning waren rijkelijk opgesmukt met schilderijen, prenten en gravures. Het huis in de Lange Violettestraat beschikte zelfs over een ruimte aangeduid als ‘*het schilderijen kabinet*’ waar 36 schilderijen waren samengebracht. Samen met de standaardwerken over kunst in zijn bibliotheek; zal dit Jan Baptist Blommaert de bijkomende status van kunstminnaar hebben bezorgd of zoals men nu nog in sommige burgerfamilies zegt over een kunstliefhebber: ‘*il a le goût*’.

De inventaris geeft wel een beeld van de kwantiteit van zijn collectie maar zeker niet van de kwaliteit. Zo hingen er volgens de inventaris in het schilderijen-kabinet een Brueghel en een Helse Brueghel (Brueghel de jonge) maar of dit authentieke werken waren? Er hingen nog twee schilderijen naar Brueghel, een kopie naar Brueghel en vier pendants naar Breughel ‘*verbeeldende de vier seizoenen*’.

Verder hing er nog een schilderij naar Rubens, een naar David Rijckaert, vier schilderijen op koper naar Franck(en), een naar Salomon De Coninck, vier schilderijen van Hooremans, een schilderij van Ange De Baets, een Vander Lanen, twee van Bassané en een van Desmon. De andere werken werden als anoniemen bestempeld.

Jan Baptist had een uitgesproken voorkeur voor de werken van Brueghel want onder de nog 45 andere schilderijen die verspreid in diverse kamers hingen, bevonden zich nog een Brueghel en vijf schilderijen naar Brueghel. Bij die andere werken wordt nog een schilderij naar Franck(en) vermeld, een anoniem werk verbeeldende ‘een zothuis’ nog verscheidene anonieme werken en enkele familieportretten. Daarbij komen dan nog een massa prenten en ‘teekeningskens’ terwijl er op zijn buitengoed ook nog 32 kleine en grote schilderijen hingen en een menigte prenten. Het lijkt wel of Blommaert leed aan ‘l’horreur du vide’ maar dit was toen een normaal verschijnsel bij rijke burgers, men etaleerde zijn rijkdom door alles uit te stallen en alle kamers vol te proppen.

Wat opvalt is de erg lage schattingsprijs. Waren schilderijen toen echt zo goedkoop of werd de inboedel opzettelijk laag geschat om de erfeniskosten zo laag mogelijk te houden voor de erfgenamen? Het hoogst geschatte werk was een Brueghel die in de bibliotheek hing en die op 150 fr. werd getaxeerd. De totale waarde van schilderijen en prenten bedraagt 2424 frank.

De bibliotheek.

Het huis in de Lange Violettestraat beschikte over een afzonderlijke kamer: *'licht nemende met een kassyn ter straet'*, aangeduid als 'de bibliotheek'.

De werken waren overwegend Franstalig en Nederlandstalig, slechts een paar Latijnse werken waren aanwezig. Niet alle boekwerken werden afzonderlijk beschreven, dikwijls is er sprake van bv.: *'een mandeken boeken, een mande brochures, vele boeken, 'enz.* De met titel en auteursnaam vermelde boeken zijn overwegend godsdienstige werken waaronder veel sermoenen zoals o.a. niet minder dan 16 boekdelen met werken van Louis Bourdaloue (een jezuiet en predikant van Lodewijk XIV die gedurende 32 jaar sermoenen predikte). Verder waren er enkele moraliserende werken aanwezig van Vader (Jacob) Cats en Adriaan Poirters. Jan Baptist bezat verscheidene standaardwerken over kunst en voornamelijk over kunstschilders zoals: Carel Van Mander: Het schilderboek en Leven van schilders; Lebrun: Galerie de peintres Flamands; Madou: Vie des peintres; Arnold Houbraken: Kunstschilders.

Verscheidene werken met beschrijvingen van Europese steden en diverse geschiedeniswerken waren eveneens aanwezig zoals bv. : Sanderus : Flandria illustrata, Verheerlijkt Vlaanderen en Chronographia Brabantia, Karel Diericx: Mémoires sur Gand., Mémoires sur les anciennes lois, coutumes et privilèges des Gantois. Ook diverse wetenschappelijke werken prijkten in zijn bibliotheek zoals de werken van Georges Buffon , Histoire Naturelle van Lacipède , Flore de Serres van Louis Van Houtte (7 boekdelen) en niet minder dan 82 medicinale werken .

Slechts één puur literair werk wordt vermeld nml. : *'Les mille et une nuit'* maar mogelijks was dit werk fraai geïllustreerd en werd het daarom afzonderlijk vermeld. Een greep uit de verder nog bij naam vernoemde auteurs: Joseph Carrière, Etienne Gerlach, Fénélon (François de Salignac de la Mothe), Pierre Brunet, Johan Caspar Lavater, Louis Bonald.

Heel opvallend is ook de vermelding van een manuscript in folio van het klooster der Rijke Klaren dat op 50 fr. geschat wordt, jammer genoeg ontbreekt een verdere specificering. Tijdens de latere inventarisatie van al de papieren wordt ook nog melding gemaakt van: *'Eene farde inhoudende verscheide oude stuks op welk gehecht is het volgende schrift: 'Dit zijn de papieren van het klooster der rijke Claren op de S.Livinusstraete te Gent gesupprimeerd en hunne oorsprong genomen hadden te Gendbrugge'.*

De toch uitgebreide bibliotheek wordt slechts op 2038fr. geschat. Zo worden zeven boekdelen van Flore de Serres van L. Van Houtte samen slechts op 27 frank geschat terwijl een jaarabonnement indertijd 40 frank per deel kostte. Waarschijnlijk was er toch een bewuste strategie om te proberen de erfenis-rechten zo laag mogelijk te houden, wat zelfs erg duidelijk naar voren komt bij de prijsschatting van de wijnen.

Ginette DESMET
Rosa DE VRIENDT-MORES

BANZE

Hoe dat beest aan zijn naam gekomen is, weet niemand en heeft niemand ooit verstaan.

Normaal gezien, als er in “Het Volk” (1) in d’Oudburg waar mijn grootouders lokaalhouders waren, een nieuwe kat moest komen (de oude was ofwel 1° de wijde wereld ingetrokken, 2° verdronken in de Leie of 3° geëindigd in een of andere kookpot).

Normaal gezien dus werd voor de hoogst noodzakelijke vervangster (voor de ratten in de kelders + de muizen i.v.m. het papier van de drukkerij) de kalender ter hand genomen en daarin met een speld en gesloten ogen een “heilige” geprikt en de kat gedoopt.

Dat gaf soms iets in de aard “Canutus”, (gezegd “Canupke” als het een klein katje was) en “Hedwige” dat klonk misschien raar, maar enfin, het waren toch serieuze namen. Maar “Banze” om God’s wil!! doch zo was het en bleef het. Banze was geen salonkat, zelfs geen gewone huiskat, maar een gediplomeerde straatkat: “de la Gouttière” met een kleine d.

Ze woonde bij mijn grootouders, na hun pensioen verhuisd naar de Waldamkaai en leerde zich aanpassen aan een kleiner huis. Ze wist zéér goed, bij pijnlijke ervaring dat Mémé niet wou dat er aan het kooitje van de kanariepiet werd geraakt, dat werd haar geleerd met de nodige “Sakkersche kat” en “... de nek omwringen”.

Als Banze iets mispikkeld had en er stond toevallig konijn op het menu, kon men grootvader horen: “tch-tch Banze, waar zit ge?” Grootmoeder vond immers dat kat evengoed smaakte als een konijn, zoniet beter.

De woning zelf was niet veel zaaks voor een kat, geen tuin, zelfs geen “achter-uit”.

Ze lag immers tegen de beenhouwerij Van Noyen in de Noordstraat. Maar juist over de Contributiebrug lag een waar kattenparadijs: de Nieuwe Wandeling.

Daar kon gespeeld en gevochten worden: mals gras, goede zwarte “zenders”, een hele boel modder van ‘t Vaardeke en vooral vriendjes en vriendinnekens van de “Lys” (2).

Ideaal voor nachtelijke Bacchanales!

Als Banze dan, potzwart en moe gevochten na enkele dagen weer thuis kwam, zocht zij een goede plek om uit te rusten. Na wat over en weer gewandel met vuile poten op een mooi wit vensterdoekje, vlijdde ze zich neer, liefst op een mooi geborduurd motief tot grote ergernis van de familie.

Eénmaal slechts heeft ze het geriskeerd in mijn wieg te kruipen en zich dicht naast mij op het eveneens geborduurde hoofdkussen te leggen. Onnodig te zeggen dat ze met een fikse schop van al de trappen gevlogen is.

Persoonlijk heb ik niet zo veel herinneringen aan Banze, wel heb er veel horen over vertellen. Wij zijn verhuisd naar de Rooigemlaan als ik een jaar of 5 was. Ik weet dus niet hoe Banze aan haar einde is gekomen want ze is reeds lang in de kattenhemel. Ze was de laatste van haar soort op de Waldamkaai. Mémé heeft zich daarna beperkt tot kanaries, tirijntjes en “pirussen” ofte parkieten.

Noten

(1) Zetel van de Antisocialistische Werkliedenbond en drukkerij “Het Volk”.

(2) Vlasspinnerij.

Marie-Jeanne DE SMET

GENTSE MEMORIEDAGEN: 22-23-24 JULI

22 Juli 1387

Frans Ackerman wordt vermoord.

Deze Gentse kapitein werd na de Slag van West-Roosebeke tot ruwaard aange-
steld.

Hij organiseerde de weerstand en zette de strijd verder.

In 1383 maakte hij zich aan het hoofd van 400 Gentenaars bij verrassing meester van Oudenaarde en redde Vlaanderen aldus van een Franse invasie.

In 1385 maakte hij zich meester van Damme.

Een andere Gentse kapitein, Sire d’Herzele, was geneigd zich te onderwerpen, werd door Ackerman van verraad beschuldigd en door het volk vermoord in 1384.

Het was zijn bastaardzoon, Walterke genoemd, die op zijn beurt 3 jaar later Ackerman vermoordde.

In Gent hebben wij een Frans Ackermanstraat en op de gevel van een huis in de Borluutstraat prijkt een beeld dat hem moet voorstellen.

22 Juli 1588

Installatie van Lindanus als 2e Bisschop van Gent.

Deze Willem Vander Linden werd in 1525 geboren in Dordrecht.

Hij zou hier die functie niet lang uitoefenen, want hij was hier met moeite 3 maanden bisschop toen hij op 2 November 1588 stierf.

22 Juli 1847

Hippoliet Van Peene schrijft in één adem door de tekst van “De Vlaamsche Leeuw”.

De muziek was van zijn neefje Karel Miry.

Beiden lieten zich inspireren door Duitse thema's: Van Peene door een “Rijn-lied” van Nicolaus Becker dat begon met de woorden “Sie sollen ihn nicht haben, den freien deutschen Rhein” en Miry door “Sonntags am Rhein” van Robert Schumann.

Dit lied werd voor de eerste maal gezongen door Karel Onderet in de repetitie-kamer van het lokaal van “Broedermin en Taelijver”, in de eerste helft van Augustus 1847. Van Peene begeleidde op de viool.

Het lied werd reeds gedrukt op 7 November 1847 in het weekblad “Het Gentsch Vosken”.

Op 13 Augustus 1848 (naamdag van Van Peene) werd het voor de eerste maal in open lucht gezongen en daverend toegejuicht.

22 Juli 1888

Onthulling in het Park van het gedenkteken aan de Gebroeders Vandevelde.

Het stond oorspronkelijk daar waar nu het Museum staat. Het kreeg zijn huidige plaats in Maart 1902.

Zie ook “Ghendtsche Tydinghen” - 1978 - N°4 - pp. 189-192

22 Juli 1947

Dood op 80-jarige leeftijd van Frans Coppejans.

Hij werd geboren op 22 November 1867.

Vóór de Eerste Wereldoorlog waren de gebroeders Coppejans gekende figuren in Gent. Het was een artistieke familie: Frans was kunstschilder, zijn broer Henri glasschilder en zijn broer Karel kunstsmid.

Frans Coppejans 1867-1947

Het waren de 3 gebroeders Coppejans die tijdens de oorlog 14-18 de panelen van het Lam Gods in veiligheid brachten en gedurende gans de bezetting verborgen hielden.

Een werk van Frans Coppejans zullen velen al gezien hebben zonder te weten dat het van hem was, namelijk in de Pacificatiezaal. Het was hij die ze versierde met de wapens van de Graven van Vlaanderen, vanaf Robrecht van Béthune tot Keizer Karel.

Maar Frans Coppejans zou toch vooral bekend blijven als de man die de schijndode St-Jorisgilde opnieuw tot leven bracht.

23 Juli 1363

De Abt van de St-Baafsabdij geeft zijn toestemming voor het bouwen van de kapel van het Kinderen Alynshospitaal.

23 Juli 1453

De Slag van Gavere.

Een van de bloedigste nederlagen uit de Gentse geschiedenis. Dit betekende meteen het einde van de gemeentelijke autonomie.

Volgens een oude gewoonte leefden de Gentenaars nog maar eens in onmin met de Graaf van Vlaanderen. Het ongeluk wilde evenwel dat ze deze keer gevallen waren op een tegenstander van formaat. De machtige, sluwe en behendige Filips de Goede was inderdaad geen katje om zonder handschoenen aan te pakken.

Gent, die van geen enkel compromis wilde horen, stond practisch alleen in zijn strijd tegen de Hertog wiens leger zegevierend oprukte, richting Gent.

De enig overblijvende hindernis was het versterkt kasteel van Gavere dat in de handen van Gent was. Eerste fenomenale blunder van de Gentenaars: het slot wordt bezet door een garnizoen dat nauwelijks 50 man telt. Daarbij komt nog dat onder die 50 man, 16 Engelse huurlingen zitten, aangevoerd door John Fox. Het kasteel staat onder het bevel van Arend Van der Speeten, de Deken van de Metsers.

Op 16 Juli 1453 verschijnt het leger van de Hertog voor de wallen van het slot. Het doet de gebruikelijke sommaties die hooghartig en minachtend afgewezen worden door Van der Speeten.

Men begint de beschieting van het kasteel, maar de stevigheid van de constructie is van dien aard dat de belegerden zich daar helemaal niet druk over maken.

Waar ze zich wel bezorgd over maken, zijn de gevolgen die zich doen voelen van hun tweede fenomenale blunder: hun proviand raakt uitgeput en in Gent schijnt niemand zich geroepen te voelen om hen te komen bevoorraden. En dan volgt het klassiek verraad: eerst John Fox, en daarna Van der Speeten zelf, nemen in het geheim contact met de vijand en stemmen er mee in -om hun eigen vel te redden- de plannen van Filips de Goede uit te voeren. Beiden trekken naar Gent waar zij de bevolking wijsmaken dat het leger van de Hertog geen soldij meer trekt en aan het muiten geslagen is en dat nu het ogenblik gekomen is om dit ontmoedigd leger te verpletteren. Klokke Roeland wordt geluid en een opgehitste menigte loopt opgewonden door de straten. De vrouwen schijnen nog het hevigst te zijn. "Ja, de wijfs van Ghendt die dwongen haerlieder mans uyt te treckene hoe oudt dat si waren". Wanneer zij te Gavere aankomen en het machtige, gedisciplineerd en vastberaden leger van Filips de Goede zien aanrukken, begrijpen de Gentenaars, te laat, dat ze in de val gelopen zijn. Bij de systematische aflsaching die volgde werden er 16.000 Gentenaars afgemaakt.

23 Juli 1568

Dood van Geeraard Van Salenson.

Deze drukker, uitgever, schrijver en boekverkoper werd hier geboren op 2 Februari 1525.

In 1557 kocht hij het huis "De Pau" op de Hoogpoort, schuins over het Stadhuis.

Hij herdoopte het in "Den Bybel". De werken die door hem uitgegeven werden dragen meestal de vermelding "te Ghendt, By Gheeraerd van Salenson, op d'hoochpoort naerst der Munte, inden Bybel". Hij bezat ook een winkel op de hoek van de Hoogpoort, kant Groenselmarkt.

Tussen 1550 en 1568 gaf hij meer dan 40 boeken uit in alle genres. Onder meer de werken van Marcus van Vaernewyck.

Na zijn dood werd het bedrijf voortgezet door zijn weduwe die stierf in 1580.

23 Juli 1660

Installatie van Carolus Van den Bosch als 8e Bisschop van Gent.

Hij werd geboren te Brussel op 22 Mei 1597.

Na zijn humaniora bij de Jezuïeten te Roermond, trok hij naar de Universiteit van Leuven, daarna ging hij theologie en kerkelijk recht studeren in Rome.

Hij werd priester gewijd op 1 April 1623.

Hij was Bisschop van Brugge van 1651 tot 1658.

Hij werd tot Bisschop van Gent benoemd in 1658, maar het zou nog 2 jaar duren vooraleer de bevestiging van Rome kwam.

Hij stierf op 5 April 1665. Zijn tombe in St-Baafs werd gemaakt door Gery Picq. Een gedenkpenning, daterend van 1665, bevindt zich in het Bijlokemuseum. Zijn merkwaardige bibliotheek had hij gelegueerd aan het Jezuitenklooster in Brugge.

23 Juli 1823

Geboorte van Cesar De Cock.

Zie ook "Ghendtsche Tydinghen" - 2005 - N° 1 - pp. 39-40.

23 Juli 1849

Eerste uitgang van de historische stoet "De Graven van Vlaanderen".

23 Juli 1859

De Gemeenteraad beslist een standbeeld van Jacob Van Artevelde op te richten op de Vrijdagmarkt.

23 Juli 1881

Geboorte in de Aambeeldstraat van Domien Ingels.

Deze beeldhouwer had eerst gewerkt bij Hippoliet Leroy en bij Domien Van den Bossche die trouwens zijn peter was. Hij stond sterk onder de invloed van Delvin.

Zijn atelier in de Sophie Van Akenstraat werd vernield gedurende de Eerste Wereldoorlog. Hij ging zich dan vestigen in Drongen.

Verschillende van zijn werken kunnen in onze stad bewonderd worden, zo het standbeeld van Koning Albert I in het Zuidpark, de "Hazewind" in het Citadelpark. Samen met Aloïs De Beule maakte hij het "Ros Beyaard" in het Miljoenenkwartier. De Beule maakte de personages, Ingels het paard.

Hij kwam om bij een auto-ongeval in Bachte-Maria-Lerne op 17 November 1946.

23 Juli 1890

Ontdekking in St-Baafs van het graf van Viglius.

Wie was die Viglius? Voluit geschreven Viglius Ab Aytta van Zwichem.

Hij werd geboren uit een oud adellijk geslacht, nabij Leeuwarden op 19 Oktober 1507.

Hij studeerde eerst in Deventer, Den Haag en Leiden. Op 15-jarige ouderdom trekt hij naar Leuven waar hij gedurende 4 jaar talen studeert, voornamelijk Grieks.

Op 20-jarige leeftijd behaalt hij het diploma van Dr. in de Rechten aan de Uni-

versiteit van Valence in de Dauphiné.

In 1529 gaat hij naar Avignon en is er 2 jaar hoogleraar. Hij gaat dan verder studeren aan de universiteiten van Orléans, Parijs, Freiburg, Basel en Tübingen. Maria van Hongarije doet beroep op zijn diensten. Hij wordt eerst raadsheer, dan Voorzitter van de Geheime Raad.

Hij wordt raadgever van Keizer Karel voor wie hij diverse diplomatische opdrachten vervult. Keizer Karel die een onmetelijk vertrouwen in hem had, verhief hem tot de waardigheid van ridder en kanselier van de Orde van het Gulden Vlies.

Na de dood van Keizer Karel wordt hem de taak opgedragen Filips II te onderrichten aangaande de politieke en economische toestand der Nederlanden.

Hij was getrouwd geweest met Jacoba Damant, zuster van de bisschop. Na haar dood werd hij priester.

Hij was te gematigd om niet in conflict te komen met de politiek van Filips II. Hij kwam openlijk in opstand tegen Alva en werd zelfs een tijd in hechtenis gehouden.

Hij stierf te Brussel op 8 Mei 1577, maar werd begraven in St-Baafskathedraal. Daar had hij trouwens in 1562 Lucas Munich opgevolgd als Proost.

Nog gedurende zijn leven had hij zijn grafmonument laten maken. Het werd vernietigd gedurende de eerste beeldenstorm. Het werd hersteld, maar één jaar na zijn dood werd het opnieuw vernietigd door de 2e beeldenstorm.

Toen men in 1890 zijn graf ontdekte bemerkte men dat de beeldstormers het hadden geplunderd. Alle edelstenen waren verdwenen, enkel de gouden ring had men niet kunnen losrukken. Het hoofd en het lichaam waren geheel verbrijzeld onder het gewicht der marmeren massa.

23 Juli 1899

Dood van Félix Dauge.

Hij werd geboren te Brussel op 24 Mei 1829.

In 1852 behaalde hij hier zijn diploma van Burgerlijk Ingenieur en werd hetzelfde jaar nog Repetitor aan de School voor Burgerlijke Ingenieurs.

Buitengewoon Hoogleraar in 1858, Gewoon Hoogleraar in 1863 (Analytische Meetkunde, Astronomie).

Na de verkiezingen van 1881 werd hij lid van de Gemeenteraad en een jaar later volgde hij Heremans op als Schepen van Onderwijs. Hij zou dit blijven tot in 1889.

Hij werd begraven op het kerkhof van de Brugse Poort.

23 Juli 1934

Dood van Remi Rooms.

Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2004 - N° 2 - pp. 118-122.

24 Juli 1017

Dood van Eremboldus, de 24e Abt van de St-Baafsabdij.
Hij was tot Abt benoemd in 998.

24 Juli 1819

Adolphe Quetelet is de eerste die aan onze Universiteit het diploma behaalt van Doctor in de Wetenschappen.

Deze universele geleerde werd geboren op 22 Februari 1796 in het oud huis Lammens op de Koornmarkt waar zijn ouders een winkel hadden van "garens en sayetten".

Deze enige overlevende van 9 kinderen gaat als beursstudent naar het "Lycée de Gand" op de Ottogracht. Studeren schijnt voor hem geen enkel probleem te stellen want we vinden de 17-jarige Quetelet terug als Professor aan het College van Oudenaarde.

Wanneer de Universiteit van Gent voor het eerst haar deuren opent geeft hij zijn professoraat op om terug student te worden.

Onmiddellijk na zijn promotie volgt zijn benoeming tot Professor van Wiskunde aan het Atheneum van Brussel. Een jaar nadien reeds wordt hij verkozen tot lid van de Academie waarvan hij enkele jaren later de "Secrétaire perpétuel" zou worden.

Al zijn prestaties opsommen zou verschillende bladzijden in beslag nemen. Deze veelzijdige geleerde kon zich nog de luxe veroorloven niet onaardig te tekenen en zijn werk geëxposeerd te zien in het Gents salon. Hij waagde zich niet zonder succes aan gedichten en schreef het libretto van een opera, die nog opgevoerd werd ook.

Hij was de grondlegger van ons Observatorium. Willem I benoemde hem tot Directeur ervan en schonk hem een telescoop.

In 1835 verschijnt zijn standaardwerk over de Statistiek. Hij vervult trouwens, naast veel andere functies, deze van Directeur van de Centrale Commissie van Statistiek.

Gedurende 30 jaren is zijn huis het intellectueel centrum van Brussel.

Hij correspondeert, o.a. met Florence Nightingale en met Goethe bij wie hij een week verblijft in Weimar.

Hij schreef meer dan 2.000 artikels en wetenschappelijke bijdragen. In de wiskunde is de "curve van Quetelet" een begrip en een krater op de achterkant van de maan werd naar hem genoemd, een eer die niet de eerste de beste te beurt valt.

In Brussel werd 6 jaar na zijn dood een standbeeld opgericht.

Hij stierf te Brussel op 17 Februari 1874.

100 jaar na zijn dood ging er in Brussel een prachtige tentoonstelling door, er werd een boek uitgegeven en een speciale postzegel.

En in Gent? Wat gebeurde er in Gent? Niets! Men was hier blijkbaar vergeten dat hij een Gentenaar was.

24 Juli 1876

De Zusters Capucinessen van Merendree komen aan in hun nieuw klooster op de Keizersvest.

Het eerste klooster van de Capucinessen in Gent werd gesticht in 1674 door Claire-Françoise de Nancy, weduwe van de Prince de Ligne. Dit klooster was gelegen aan de Spriet, anders gezegd aan het kruispunt van de Kortrijksepoortstraat en de St-Kwintenberg.

De eerste zusters, afkomstig uit het klooster van Mons, kwamen hier 2 jaar later aan.

Na een kwarteeuw verhuisde de gemeenschap naar een nieuw gebouwd klooster op de Reep.

Zoals vele andere kloosters werd het afgeschaft in 1784, maar heropgericht in 1790.

Telde dit klooster nog 23 religieuzen in 1778, dan was dit aantal 15 jaar later herleid tot 15.

De Fransen zorgden er voor dat de Capucinessen in Gent verdwenen in 1796. Na de afschaffing verzamelden enkele zich opnieuw in Merendree in 1797. In 1851 werd aldaar een nieuw klooster gebouwd, maar op initiatief van Mgr. Bracq kwamen zij naar Gent terug in 1876.

24 Juli 1877

Geboorte van André Callier.

De naam Callier zal de meeste Gentenaars wel vertrouwd in de oren klinken, zij het dan ook dat velen zich zullen afvragen wie die André nu ook weer was. André was de zoon van Albert die getrouwd was met de dochter van François Laurent.

Albert genoot bekendheid als Schepen, Professor en later Rector van de Universiteit en als stichter, samen met zijn broer Hippolyte, van het dagblad "La Flandre Libérale".

De grootvader van André was Gustave Callier, eveneens Schepen en Professor aan de Universiteit en naar wie in Gent een laan genoemd werd.

Wanneer wij het nu hebben over André Callier, dan is dat niet omdat hij de zoon en de kleinzoon was van gekende Gentse figuren, maar wegens zijn eigen verdiensten.

Van kindsbeen af sukkelde hij met zijn gezondheid en dat zou er ook de oorzaak van zijn dat hij zijn ingenieursstudie in Mons, Gent en Parijs nooit zou afmaken.

Zelfstudie, zijn passie voor fysica, in het bijzonder voor de optica, en een legendarische werkgever die hij scheen geërfd te hebben van zijn grootvader langs moeder's zijde, François Laurent, maakten van hem een autoriteit in deze materie. Hij had zijn eigen labo in hetwelk hij originele opzoekingen deed. Hij had daarbij wel het grote voordeel van rijke afkomst te zijn en in feite niet moest werken "om den brode". Bij de Burgerlijke stand stond hij trouwens genoteerd als "sans profession".

Onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog lanceerde hij het idee om een bedrijf op te richten van optische toepassingen, teneinde niet meer afhankelijk te zijn van de marktleider op dit gebied: Duitsland.

Hij opperde niet alleen het idee, hij voerde het ook uit. Samen met o.a. Jean Delori, Alexandre Galopin en Ernest Solvay, stichtte hij de "Société Belge d'Optique et d' Instruments de Précision". Dit bedrijf, beter bekend onder zijn afgekorte naam O.I.P., verwierf weldra een uitstekende reputatie en in de universiteitslaboratoria kon men de microscopen, gemerkt O.I.P., zien prijken naast deze van Leitz en Zeiss.

Het bedrijf zou later in handen komen van de "Société Générale" die nu, wanneer het wat minder goed begon te gaan, afstootte.

De O.I.P. ging failliet in 1987: een roemloos einde voor een van de meest prestigieuze Gentse bedrijven.

Maar daar kon André Callier niets aan doen, want die was reeds overleden in 1938.

24 Juli 1898

Inhuldiging van het monument van Charles de Kerchove de Denterghem.
Het werd ontworpen door Hippoliet Leroy en A. Marchand.

24 Juli 1959

Dood in het "Institut Moderne" van Jacques Bergmans.

Deze fijnzinnige kunstschilder werd geboren op 9 November 1891.

Hij had daarbij het geluk ter wereld te komen in een milieu dat gunstig was voor iemand met artistieke aanleg. Hij was immers de zoon van Paul Bergmans, geschiedkundige, musicoloog en bibliothecaris van onze Universiteitsbibliotheek.

Na het Atheneum studeerde Jacques terzelfdertijd aan de Nijverheidsschool en aan de Academie.

In 1914 wordt hij gemobiliseerd. De oorlog is nog geen maand oud als hij zwaar

gekwetst wordt in Haacht. Hij wordt geëvacueerd naar Holland waar hij 4 jaar zal verblijven.

In 1921 wordt hij benoemd tot leraar aan de Nijverheidsschool. Merkwaardig is dat een andere Gentse kunstschilder ook leraar werd aan deze industriële school, namelijk Maurice Dupuis. Daar waar Dupuis “Beschrijvende Meetkunde” geeft, onderwijst Bergmans in de vakken “Dessin pour tissus”, “Impression Jacquart” en “Histoire de l’ Art” en dit gedurende 35 jaar. Hij was tevens een van de voornaamste specialisten in de Batik.

Maar de oude Gentenaars kennen Jacques Bergmans vooral omdat zij hem regelmatig tegenkwamen in de stad waar hij zijn schildersezels opgesteld had om er het een of ander schilderachtig hoekje (en er waren er zo vele in Gent) op het doek vast te leggen. Hij was dan ook altijd omringd door een groep kijklustigen, iets wat hem helemaal niet scheen te storen. Hij ging volledig op in zijn werk en schilderde rustig voort.

Door hem zo bezig te zien stelden veel Gentenaars met verbazing vast dat het steegje, het huisje, het winkeltje dat zij altijd voorbijgelopen waren zonder er de minste aandacht aan te besteden omdat ze zo banaal waren, onder het penseel van Bergmans een kunstwerk werd dat ze voortaan met heel andere ogen bekeken. Ontelbare typische Gentse gezichtjes werden door hem vereeuwigd: cafétjes, winkeltjes, huisjes met scheefgezakte deuren die normaal niemand zou bekeken hebben, werden door Bergmans omgetoverd tot dingetjes waar de poëzie zo uitstraalde. Want dat was Bergmans: een poëet. Daarmee bedoelen wij dan niet iemand die meent karamelverzen te moeten schrijven om op deze titel aanspraak te mogen maken, maar iemand die instinctief het schone aanvoelt en het ontdekt daar waar het voor de anderen verborgen blijft.

Bergmans was zelf een schilderijtje waard: met zijn lange zwarte baard was hij vele jaren een typische Gentse figuur, later ook nog, toen zijn baard al wit was.

Hugo COLLUMBIEN

DE BLOEMISTERIJ BILLIET IN DE APPELSTRAAT

Naar aanleiding van een vraag van mevrouw Marleen Verdonck over de Appelstraat, stuurde de heer Erik Dekeyser ons - al een hele tijd geleden - onderstaand artikel.

Wanneer lezeres Marleen Verdonck in Ghendtsche Tydinghen 2004, blz. 199 het heeft over de grote tuin rechtover het zogenaamde Stomhuis, dan heeft ze

het over de bloemisterij Billiet die daar tot 1967 gevestigd was. Het was de thuis van mijn echtgenote Annie Billiet die er tussen 1944 en 1965 haar jeugd doorbracht.

Haar grootouders namen daar in 1913 de bloemisterij over van E. Dejourné. Gustaaf Billiet (1879-1972) die tevoren reeds als zelfstandig hovenier-bloemist werkte in de Peerstraat beschikte daar samen met zijn echtgenote Valerie Devrieze (1880-1971) over een grote woning, drie serres en een grote tuin en akker die achteraan tegen de huizen van het Biezenstuk grensde. Er was een toegang (afgesloten door een hekken) langs de Rooigemlaan en een tweede toegang (eveneens met hekken) in de Appelstraat zelf tussen een achttal huisjes die naast de grote hovenierswoning waren aangebouwd. Gustaaf was van huis uit hovenier en ging zich als jongeling vervolmaken bij bloemist en gewezen roeikampioen (Club Nautique de Gand) Victor De Bisschop uit de Beekstraat te Drongen. Ook bij bloemist Bernard Spae, nabij de Coupure, die zijn naam gaf aan de Bernard Spaelaan was hij in de leer en in loondienst geweest. Om te beginnen plaatste Gustaaf in de Appelstraat een nieuwe verwarmingsketel en legde nog 500 meter waterbuizen bij. Hij groef zeven waterputten die voor de helft boven de grond kwamen en liet stadswaterleiding leggen. Tenslotte bouwde hij ook nog 20 meter stalling.

De grote spelbreker kwam er echter vlug in de vorm van de Eerste Wereldoorlog. Gustaaf kon het strijdtoneel ontvluchten en verbleef al die tijd in het interneringskamp te Harderwijk (Nederland) waar hij o.m. bij bloemist P. Van Deursen kon gaan werken.

Toen hij in december 1918 thuis werd verwelkomd zag hij een halfverwoeste bloemisterij, als gevolg van de ontploffingen in de buurt bij de aftocht der Duitse troepen. Het neervallend glas van de serres had de meeste bloemen en planten beschadigd en de ongunstige weersomstandigheden deden de rest.

Door de Rechtbank van Oorlogsschade werd hem toen een flink bedrag toegekend waarmee hij kon herstarten. Gustaaf kon daar dus mettertijd samen met zijn vijf zonen Michel (°1905), Gaston (°1906), Leon (°1908), Julien (°1911) en Adriën (°1921), naar hartelust allerlei planten, snij- en perkbloemen alsook groenten kweken die hij daar dan ter plaatse of op de markt aan het Bisschop Segherspleintje of 's zondags op de Kouter aan de man kon brengen. In zijn huishoudboekje noteerde hij zorgvuldig alle inkomsten en uitgaven. De verkoop van b.v. aspidistra, araucaria en geraniums. Met Allerheiligen in 1920 stond hij met zijn chrysanthèmes aan het gemeentekerkhof. Hij verkocht er 200 planten aan 1,75 fr. en 70 aan 75 ct. In 1921 verkocht hij spinazie (een benne kostte 5 fr.), salade, prei, bloemkool en surkel. De eerste tomaten bracht hij op 7 juli aan de man (4 kg. aan 2,25 fr./kg.) Naderhand werden ze goedkoper (60 ct. tot 1,5 fr.) en verkocht soms tot 130 kg. ineens. Hij noteerde ook zijn uitgaven. 50 kg. kolen kostte 6,5 fr. Bloempotten kocht hij aan 4,5 fr./100 stuks. Er was

nog geen sprake van mestoverschotten want 400 kg. beer was 100 fr. waard. Toen de jongste zoon Adriën als laatste in 1941 trouwde met Marie-José Van Hecke namen zij hun intrek in het bijgebouwtje, een soort conciërgewoning van de grote hovenierswoning. Na de geboorte van het vierde kind in 1955 werd de woning te klein. De kinderen van Gustaaf en Valerie waren het huis uit en zij verwisselden van woning zodat Adriën met zijn gezin naar de hovenierswoning kon. Hijzelf was tuinier bij de Gentse Plantsoendienst maar zette er samen met sommige familieleden en zijn ouders het bloemisten- en hoveniersbedrijf van zijn ouders verder. Gustaaf en Valerie zijn dan op hoge leeftijd in 1970 naar een rusthuis in Drongen-Baarle gaan wonen.

De kleine huisjes die tussen de hovenierswoning en het hekken van de bloemisterij lagen waren dus eveneens verhuurd. Op mijn vraag herinneren mijn schoonouders zich nog dat daar leden van de familie Verdonck woonden. Daar woonde ook een zekere Camilla (met haar kleindochter Monique) die rond 1960 door de buurt in de bloemetjes werd gezet bij gelegenheid van een vereremerking op de fabriek wellicht.

De eigenaar van gans het terrein verkocht eerst rond 1965 een deel achteraan en dat werd een dranken- en bierdepot. Door gebrek aan nodige renovatie- en moderniseringswerken door de eigenaar geraakte gans de rij huizen in de Appelstraat stilaan in verval, waarna de eigenaar rond 1970 alles verkocht aan de Stad Gent.

Adriën Billiet verhuisde reeds in 1967 met zijn gezin naar de Geitstraat. De hovenierswoning in de Appelstraat werd samen met de huisjes eind 1975 met de grond gelijk gemaakt en verkaveld.

In de grote achtertuin hadden regelmatig verkleedpartijen, familiebijeenkomsten en klasfeestjes van de kinderen plaats, hielden wij er receptie bij ons huwelijk in 1965, werden er foto's gemaakt o.m. bij het diamanten (1964) en briljanten (1969) huwelijksjubileum van Gustaaf en Valerie. Ook konden de acht kinderen van Adriën en Marie-José er samen met nichtjes, neefjes en veel kinderen uit de buurt naar hartelust spelen, ravotten en (vooral) kattedwaad uitrichten. Dit was dikwijls tot ergernis van de volwassenen die hun kinderen daar moesten gaan zoeken, nonkels die weer eens hun tuingereedschap zagen verdwijnen en ouders die hun kinderen uit de waterput moesten halen of hun kolenzwart met de tuinslang moesten schoonspuiten.

Na de Tweede Wereldoorlog, getuige daarvan foto's uit 1948 en 1949, nam Bloemisterij Billiet ook deel aan de jaarlijkse folklore- en reclamestoet ter gelegenheid van de buurtfeesten op de Drongensesteenweg, begin augustus. De oudste kinderen liepen toen mooi verkleed in de stoet o.m. als zigeuner-koppel, gevolgd door de met bloemen versierde triporteur.

Ter illustratie van de buurt heb ik een oude gravure van het Gesticht voor Doofstommen. Er bestaan zichtkaarten van dit gesticht, waarvan ik één heb (de tuin

met turners). Foto's van de grote tuin Billiet met zicht op de serres, op feestjes e.d. zijn er genoeg. Ook van de stoet ter gelegenheid van de genoemde gebeurtefeesten heb ik enige foto's, zo o.m. aan café Boldershof op de hoek van de Rooigemlaan, op de Drongensesteenweg en in de Meibloemstraat. Ik bezit ook een foto van Camilla aan haar voordeur tussen de bloemen bij haar vereremerking. Van de Appelstraat zelf heb ik één slechte foto (omdat de film licht heeft gezien) met zicht op de straat en het Stomhuis. Verder ook een kran-teknipsel met foto van de hovenierswoning met een viertal kleine huisjes (foto Henri Dejonghe -dagblad Het Volk 28.11.1975) kort voor de sloping.

Erik en Annie DEKEYSER-BILLIET.

HÊWD' EU AAN 'T GÈS

Het volgend stukje komt uit "Onder de Draeke" (1928) van Lodewijk De Vriese.

Hêwd' eu aan 't gès!

Dien uitroep, dien wensch liever, hoort men dagelijks honderden keeren in Gent en in de Gentse omstreken. Dat betekent: Houd u kloek! Past op uw gezondheid! Leef lang!

Van waar komt die volksuitdrukking? We leeren dat in oude boeken, gelezen met groene brillen. Want het is een traditie, ofte overlevering, eene legende.

Luistert: Op 'nen zekeren keer - 't is lang geleden- deed de pastoor van Mariakerke, vergezeld van de koster, eene berechting.

't Was winter, 't was avond, 't was pikdonker. In het naar huis keeren, vielen pastoor en koster, door de duisternis misleid, in den diepen wal van 't kasteel. 't Was geen lachspel.

- Koster, riep de zwaarlijvige pastoor, die zich voelde zinken, koster hêwd' eu aan 't gelûve.

- 'k Hêwe mij liever aan 't gès, Mijnhier de paster, antwoordde de koster, een magere spierink, en hij kroop uit het water.

De koster werd gered.

De pastoor verdrank.

Wij doen gelijk den koster van Mariakerke, wij laten den pastoor aan zijn gelûve, wij houden ons aan 't gès. Wij zullen er verder mee komen.

Lodewijk DE VRIESE

BIBLIOGRAFIE

Bij Lannoo verscheen een boek dat ongetwijfeld veel oude Gentenaars zal interesseren: **“Veldstraat - Gent”**.

Het gaat immers niet over de huidige Veldstraat die sinds lang zijn specifiek karakter verloren heeft en geleidelijk geëvolueerd is naar een van die gestandaardiseerde winkelstraten met overal dezelfde winkelketens.

Slechts twee getuigen blijven over van onze goede oude Veldstraat: Caron en Pâtisserie Bloch. Al de anderen hebben plaats gemaakt voor eerder ziellose etablissementen die geen enkele sfeer uitstralen.

Maar in dit boek vinden wij deze die verdwenen zijn terug: Herckenrath, De Schamphelaere, Samdam, Jaxx, Marinus, Fritz, Sigarenwinkel Imperator, de “oude” Innovation, Apotheek-Drogisterij Vergaelen, de Grand Bazar, Leonidas, etc.

Als men al die oude foto's terugziet kan men niet anders dan tot de conclusie komen dat het er vroeger veel gezelliger was.

In dit boek telden wij, buiten 89 foto's, meer dan 90 andere afbeeldingen.

Het boek heeft een formaat van 23 x 27 cm., telt 160 bladzijden en kost 24,95 euro (1.006 fr.) Wie het niet mocht vinden in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met Uitgeverij Lannoo - Kasteelstraat 97 te 8700 Tielt.

“De Gentse Portus aan de Reep” is een boek dat uitgegeven werd door het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Deze Portus was een beperkt gebied van een 7-tal Ha dat aansloot op de Schelde en kan beschouwd worden als de oudste Middeleeuwse stad. Het boek kwam er naar aanleiding van de tentoonstelling over dit onderwerp die doorging in de gewezen Bank van de Arbeid op het einde van verleden jaar.

Het bevat: een Historisch overzicht, een Stad van Steen (met de stenen die te zien waren in dit gebied), de Gentse Portus aan de Reep (archeologische bevindingen), het Centrum van een grote stad, het Zollikofer-De Vigneplan, Gebouwen en Standbeelden als bakens (de Stadswatermolen, Architectuur, het Bisschoppelijk Paleis, het Seminarie, Proosdij, Provinciaal Gouvernement, de Nationale Bank, de Handelbank, de Bank van de Arbeid, het monument Laurent en de Gebroeders Van Eyck, het standbeeld van Lieven Bauwens), Bewoners van de Portuswijk (Jacob Van Artevelde, Judocus Vijdt en tal van andere prominenten), Gentse porseleinkaarten van neringdoenden uit deze wijk, Kunstverzamelingen in de Portus aan de Reep, Schatkamer van de St-Baafskathedraal. Formaat: 21 x 29,5 cm., 96 bladzijden, talrijke illustraties.

Prijs: 15 Euro (605 fr.) Te koop in het Administratief Centrum van de Provincie, Dienst Monumentenzorg en Cultuurpatrimonium. Wilsonplein 2.

Bij Uitgeverij Snoeck verscheen "**Fotoboek Arnold Van der Haeghen**".

Arnold Van der Haeghen (1869-1942) was niet alleen de uitgever van "De Gazette van Gent", maar ook een van onze eerste foto-reporters.

Hij schonk zijn huis in de Veldstraat, het Hotel Clemmen, bij testament aan de Stad onder beding dat het zou gerestaureerd worden. Toen de Stad in 1946 in bezit kwam van dit huis ontdekte men op een zolder een kleine duizendtal glasplaten, negatieven van foto's die hij, vooral tussen 1890 en 1910, gemaakt had. Deze tot dan toe weinig bekende schat aan informatie werd toevertrouwd aan het Museum voor Folklore, waar hij nog berust.

In het boek werden 112 van deze unieke foto's op groot formaat gepubliceerd. Zij behandelen onderwerpen zoals de Kouter en zijn toenmalige bezoekers, markten, straatbeelden, stoeten, processies, de foor, de burgerwacht, werkstakingen, paardenkoersen, schermers, de velodroom, watersport, vakantie aan de kust.

Wie zich wil dompelen in het Gent van een eeuw geleden zal in dit boek veel plezier vinden.

Formaat: 29 x 23 cm. - 144 bladzijden. Prijs: 24 Euro. (968 fr.) Te koop in de Standaardboekhandel.

De heer **A. De Schepper** bezorgde ons verschillende artikels van o.a. Dr. A. Evrard, Prof. Paul De Keyser, Jozef Vermeulen, etc. over onderwerpen zoals de Slag van Gavere, Sneysens, Semmerzake, Filips Van Artevelde, artikels die destijds verschenen in "De Toerist". Zij werden gedeponereerd in het Documentatiecentrum.

Enkele dagen later ontvingen wij een dik pak, per onderwerp geklasseerde, artikels die verschenen waren in de "Autotoerist" van 1972, zoals 100 jaar St-Amandsberg, Festival van Vlaanderen, John Flanders, Louis Van Houtte, de Gentse VTB-galerij, Theaterleven en tal van andere onderwerpen die betrekking hebben op Gent, samen meer dan 50 artikels.

Een groot pak brochures en knipsels ontvingen wij van de heer **Willy Van Wesemael**.

Na het plotseling heengaan van zijn echtgenote, de betreurde Suzanne Janssens, op 2 november 2004, stond hij voor de enorme taak al wat zij in de loop der jaren verzameld had te triëren, en dat was een fameus pak.

Zij was zeer verknocht aan Gent en alles wat in de kranten verscheen over dit onderwerp, voornamelijk de bedreiging op ons cultuurpatrimonium, hield zij zorgvuldig bij. Niet alleen dat, maar overal waar er door een verkeerd beleid een van onze vertrouwde mooie stadsgezichten ging verdwijnen, ging zij er nog vlug foto's van maken, en dat waren er honderden.

Zij is de auteur van het boek "In het Openluchtmuseum te Gent, de Artevelde-

stad” en publiceerde destijds verschillende artikels in “Gh. T.” (Zie “Indices pp. 28-29).

In het pak dat de heer Van Wesemael ons schonk zaten ook nog geschriften en artikels van zijn vader Maurits. Wij zullen dat eens grondig bekijken, en mocht daar iets tussenzitten dat hij nog niet gepubliceerd had in “Gh. T.”, dan kunnen wij het nu nog altijd doen.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van de heer **Jos Tavernier**

In het nr. van maart-april 2005 verscheen een artikelreeks van de hand van Erik De Keukeleire over het museum van schone kunsten.

Op datum van 24 augustus 1907 staat er te lezen dat een aantal beelden in koper werden geslagen door de kunstsmiden *P. Tavernier en zoon*.

Uiteraard ben ik hierin geïnteresseerd, vooral daar deze kunstsmiden mij niet bekend zijn.

Als naamgenoot kreeg ik graag meer info over deze heren, waren dat Gentenaars?

Waar werkten zij en waar woonden ze, en bestaat er verder nog informatie over hen?

Wat was hun relatie met de beeldhouwer L. Van Biesbroeck?

Zeker zijn er onder de vele lezers toch wel enkele die hier meer over weten.

Wij kijken met belangstelling uit naar een reactie.

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Roger Tuytschaever** stuurde ons het volgend berichtje op dat hij tegenkwam in “De Gazette van Gend” van 190 jaar geleden:

GAZETTE VAN GEND,
EN ANNONCEN OFTE WAERSCHOUWINGS-BLAD,
MET AUTORISATIE VAN ZYNE MAJESTEYT DEN KONING DER
NEDERLANDEN
DONDERDAG den 2 November 1815.

P. de Volder, orgelmaeker in de Meire, n,3 tot Gend, laet weten, dat hy heeft uytgevonden eene nieuwe maniere van Kerkorgels te maeken, zoo als blykt uyt de volgende attestatie der organisten.

“De ondergeteekende bekennen gehoort en geëxamineert te hebben eene nieuwe kerk-orgel, wel geconditionneerd en solide gemaekt door *P. de Volder*, met de welke men forte en piano kan spelen, het gene zeer voordeelich is voor de kerken en organisten, mids men kan accompaneeren volle spelen, versen, sonates enz. enz., zonder de registers te moeten trekken nochte de handen van het clavier te lichten, alleenlyk met eene pedale voor de forte en piano; deze orgel heeft maer een clavier, en doet het zelve effect als met twee clavieren, het gene den prys van de orgel op een derde vermindert.”

B. Angler, organist van O.L.V. kerke; *J.C. de Somer*, organist van S. Baefs; *J. Gabriel*, zangmeester van S. Michiels, *Vastensavonds*, organist van S. Nicolaes. De liefhebbers worden verzocht deze orgel te komen hooren ten voorzeyden huuze, en recommandeert zig voor het nieuw maeken, vergrooten en repareeren van orgels ten civilen pryze.

Tot Gend, uyt de drukkerie van *F.J. Bogaert-de-Clercq*, in de Onderstraete.

De heer **Marcel Pieters** (Lokeren) schreef ons het volgende:

Met veel genoegen las ik in Ghendtsche Tydinghen, jg. 34(2005), nr. 2, blz. 125-131, de bijdrage *De koetsier van Dr. Scheewei*.

Ook in Lokeren kende men tijdens het interbellum een *dokter Scheewei*.

Net als zijn Gentse collega had hij zijn bijnaam te danken aan zijn voorschriftgedrag. Want ook hij schreef aan herstellenden van een longaandoening of een spijsverteringsziekte, deze heilzame, licht verteerbare drank voor. En aangezien dat in het artikel in kwestie de betekenis van *scheewei* -in het Lokers *schieëwei*- niet aan bod kwam en dat deze niet door iedereen is gekend, geven we hier enige toelichting. *Scheewei* is de waterachtige substantie die zich afscheidt bij het opwarmen van karnemelk. Mijns inziens kocht men dus bij de melkventer geen *scheewei*, maar doodgewone karnemelk.

Van de heer **Arthur De Decker** ontvingen wij de volgende mededeling:

Tot mijn spijt moet ik u mede delen dat u zich vergist inzake “de blote pompiert” op het Sint Baafsplein. (Zie GT 2005, nr. 2, blz 133). Wat vermeld staat p. 32 in het nr. 1 van de reeks “Gent van toen en nu” (aflevering “De geopende stad” geschreven door Luc Devriese en Daniël Vanacker) is GEEN slordigheid doch wel historische werkelijkheid. Dit blijkt duidelijk uit de bijdrage van MC Laleman, D. Lievois en G. Stoops “Het gedenkteken voor Jan Frans Willems op het Sint-Baafsplein” in het u wel bekende tijdschrift Stadsarcheologie, bodem en monument in Gent, jaargang 17, nr. 2, 1993, p. 5-27.

Daaruit blijkt onbetwistbaar dat het oorspronkelijke ontwerp van Isidoor de Rudder wel degelijk voorzien was van een Vlaamse Genius die het mikpunt was van spot en toen algemeen den blooten pompier werd genoemd omwille van de vorm van de helm waarmee hij getooid was alsmede zijn blote lijf. Die Vlaamse Genius zou in het definitieve ontwerp meer worden aangekleed en zijn helm verliezen. Die spotnaam van 1898 was dus toen wel degelijk op iets gebaseerd die er verband mee hield. Dit sluit niet uit dat ook “de gekwetste gladiator” van Louis Mast, dat trouwens dateert uit dat zelfde jaar, eventueel ook zo werd genoemd. Er waren dus op een bepaald moment twee blote pompiers in Gent...

Dit is allemaal niet dodelijk natuurlijk en sommige Gentenaars die de website *www.gent-door-de-jaren.be* bezoeken zullen in de rubriek gebouwen een artikel lezen van 13 november 2004 waarbij een foto staat van die blote pompier... Dit alles neemt natuurlijk ook niet weg dat er inderdaad slordigheden staan in die prachtige reeks “Gent van toen en nu”. Naast de door u geciteerde voorbeelden in de nrs. 13 en 14 vond ik bijvoorbeeld ook blz 446 inzake het circus Mahy de mededeling: “Eind 2004 besloot het stadsbestuur het complex te verkopen” daar waar iedere Gentenaar nu wel weet dat het stadsbestuur toen pas dat complex aankocht van de familie Mahy. Als zelfs de actualiteit al wordt verkeerd voorgesteld is het niet verwonderlijk dat er zaken van 1898 tot verwarring aanleiding geven.

Tot zover de heer De Decker.

Toch nog even dit: De gepubliceerde foto was deze van het definitief monument, niet van het oorspronkelijk ontwerp. De commentaar bij dit actueel monument luidde als volgt: “De halfnaakte jongeling die de sluijer voor het gelaat van de Vlaamse maagd wegtrekt, deed de tegenstanders denken aan een blote pompier die uit de sluijer van de Vlaamse Maagd een kostuum wil laten maken.” Op deze foto, en dus op het huidig monument is er nergens sprake van een helm en was er dus geen aanleiding om de bewuste “jongeman” een pompier te noemen.

Ons artikeltje over Filips Van Artevelde in “Gentse Memoriedagen” (Gh. T.2005 - N° 2 pp. 120-121) heeft bij verschillende lezers terleurstelling verwekt.

Prof. A.K. Evrard schrijft ons het volgende:

“Niet bedoeld als kritiek, maar om misschien een kleine nuance aan te brengen bij wat u over Filips van Artevelde aanhaalt in de overigens fel gesmaakte Gentse Memoriedagen van “Ghendtsche Tydinghen”.

1. Waar het al steeds moeilijk is in de schaduw te staan van een grote vader, dan a fortiori wanneer die vader de grootste Gentenaar-aller-tijden was (onze eerste Europeeër; die verbonden sloot tussen de Vlaamse steden, tussen de

verschillende gewesten der Lage Landen, en zelfs overzee met Groot-Brittanië).
2. Historicus Prof. H. Van Werveke zegt dat Filips “bleek een krachtadig en stoutmoedig bevelhebber te zijn”.

3. Filips sneuvelde aan het hoofd van zijn Gents gemeenteleger. Zo iets kan men van maar weinig leiders en politiciers uit de geschiedenis zeggen. Generaals sterven doorgaans op hun bed.

O.a. daarom hebben we in 1982 (bij de 600e verjaring) een gedenkteken te Westrozebeke laten oprichten.

Bij rechtgeaarde Gentenaars liggen de Artevelde's nog “in ‘t bovenste schof”. (In ‘t onderste liggen een paar machthebbers die ons door het ontnemen onzer keuren van hoofdstad van ‘t graafschap Vlaanderen tot een banale provincie-stad degradeerden: een zekere Philippe l'Assuré -de Zelfzekere- die ook wel door kruiperige hovelingen le Bon werd bijgenaamd, en een zekere Carolus die niet alleen tegen anders-gelovigen, maar ook tegen autochtone bevolkingen en culturen van de Nieuwe Wereld ageerde).”

Ook de heer **A. Deschepper** vraagt zich af welke bronnen wij geraadpleegd hebben om hem te bestempelen als een tyran.

Onze bronnen waren o.m. Dr. Paul Rogghé (erkende Arteveldespecialist), Pierre Kluyskens en Victor Fris. Wij menen wel dat dit onverdachte bronnen zijn.

Wij laten hier enkele extracten volgen over wat zij schrijven.

“Men staat verbaasd, zoniet verbijsterd, over de wreedheden uit de 14e eeuw. Zowel de grote Jacob als zijn zonen hadden moorden op het geweten. Ziehier trouwens een staaltje van Filips daden van machtswellust en wreedheid. Toen hij geholpen en gesteund door Pieter Van den Bossche naar de macht greep te Gent waren zijn eerste handelingen daden van geweld en moord. Op het schepenhuis, in volle collatie, stak hij de gewezen voorschepen van de stad, Gijsbrecht de Grutere, neer. Op het einde van de maand dat hij tot hoofdman werd gekozen, deed hij in het Gentse Chastelet drie gevangenen onthoofden. Ook Jacob Seyssone, deken van de Gentse beenhouwers, liet hij doden en voordien had hij de hoofden laten rollen van 12 tegenstanders van het nieuw stedelijk regime, onder wie gewezen vijanden van zijn vader.

Maanden later deed hij te Brugge onbarmhartig een neef van hem die de ordonnances op het plunderen had overtreden, door een venster gooien, waar hij op straat op pieken werd ontvangen. Nooit had Gent zulk vreesaanjagende hoofdman gekend en ofschoon de zeden beslist nog zeer ruw waren, politieke moorden geen unicum waren en het leven van een mens niet veel waard was, overschreed Filips Van Artevelde toch bepaalde grenzen, wat hem zeker binnen Gent ook vijanden moet bezorgd hebben.”

En verder, wat zijn krijgskunde betreft:

“Een ogenblik mocht Filips in de roes van de overwinning verwijlen en nadat de Vlaamse steden, op uitzondering na van Oudenaarde en Dendermonde, zich

de ene na de andere onder zijn banier hadden geschaard, denken dat hij het pleit had gewonnen tegen de Bruggelingen, de graaf en de koning van Frankrijk. Hij beschikte nochtans over te weinig tijd; hij hoopte op een nieuw verbond met Engeland, op de ontschepping van een sterk Engels leger, doch de Britten zijn nooit overhaastig, zelfs niet haastig geweest.

Lodewijk van Male, sluwe kerel, wist het en smeekte dan ook de hulp af van zijn suzerein, de jonge Karel VI van Frankrijk. Daar werd niet getalmd: enkele weken later rukte het Franse leger Vlaanderen binnen, versloeg de troepen van Filips rechterarm Pieter Van den Bossche, rukte Ieper binnen zodat gans het opzet van Artevelde als een luchtkasteel ineentortte.

Hij verlaat het beleg van Oudenaarde waar hij reeds menige blunder had begaan en stelt zijn manschappen op bij West-Rozebeke, op de Goudberg, voor de beslissende strijd. Het werd geen tweede uitgave van de zege op het Beverhoutveld: Filips, door zijn hoogmoed gedreven, beging fouten die elke legerleider fataal moesten worden; enkel een defensieve houding had hem toegelaten de vijand zware en onherstelbare verliezen toe te brengen. Als een amateur-strateeg liep hij in de val van zijn tegenstrever die hem naar de vlakte leidde. Filips wou toen zelf het initiatief van de aanval nemen, doch zijn manoeuvres waren loom, slecht geïnspireerd; zijn leger werd in de pan gehakt: 20.000 doden bleven op het slagveld.

Ook Filips sneuvelde in deze ongelijke, maar heroïsche kamp, men ontdekte zijn lijk in een gracht, gestikt onder een hoop lichamen.”

Wat is nu de conclusie?

Wel, in de geschiedenis is zeer zelden iets volledig zwart of volledig wit, het is bijna altijd min of meer grijs. Dat is hier natuurlijk ook het geval. Er waren natuurlijk positieve aspecten aan Filips: hij was ongetwijfeld heldhaftig en wat hij deed meende hij te moeten doen voor Gent.

Geschiedenis is een moeilijk vak en willen wij er lessen uittrekken om niet steeds dezelfde fouten te herhalen (iets wat tot hiertoe nooit iemand gedaan heeft), dan moeten wij voortgaan op FEITEN.

Het is natuurlijk verleidelijk helden te willen creëren waar wij kunnen naar opkijken, maar men mag daarbij de waarheid nooit geweld aan doen. Wij hebben absoluut niets tegen romantisme, wij vinden dat een positief begrip, maar als er één plaats is waar het moet vermeden worden als de pest, dan is dat in de geschiedschrijving.

En laten wij ons ook behoeden voor zogenaamde “historische romans” en niet vergeten dat het “romans” zijn die in zeer veel gevallen de “historie” vervalsen.

En wie promoveren wij tot held? Daar zouden wij eens serieus moeten over nadenken en ons realiseren dat “echte” helden meestal anoniem zijn en dat zij veel minder voorkomen op het slagveld dan algemeen aangenomen wordt.

En aangezien wij het er nu toch over hebben: men spreekt vaak over “helden”,

maar veel minder over “heldinnen”. Is er een aanvaardbare reden om te veronderstellen dat zij minder talrijk zouden zijn dan de “helden”?

Wij denken dat een moeder die achterblijft met 7 kinderen en dag en nacht zwoegt om te trachten hen een ordentelijke opvoeding te geven veel meer de naam van “heldin” verdient dan iemand die “heldendaden” verricht op het slagveld omdat hij te stom is om het gevaar te begrijpen.

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

Op 9 maart 1925 verscheen in “De Gazet van Gent” een artikeltje van de hand van Alfons Van Werveke met als titel

VISCH VAN BENEDEN STAKEN

Elke oprechte Gentenaar weet, dat de uitdrukking beteekent: visch, die niet meer versch is. Waar komt die vandaan?

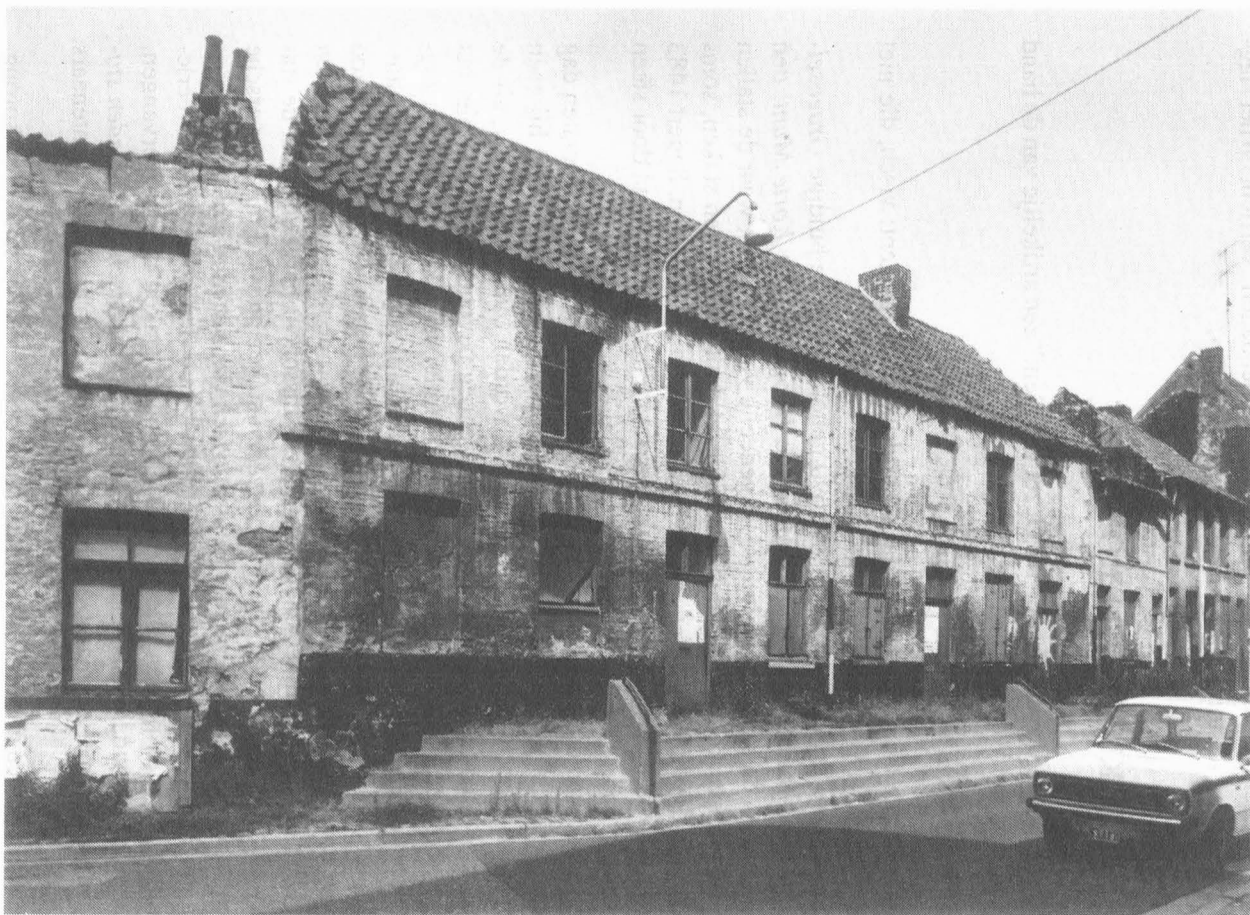
Te Gent werd de *Vischmarkt* tot in 1690 gehouden op de huidige *Groenselmart*, dat is tusschen de *Lange Munt*, de *Hoogpoort*, de *Korte Munt*, den *Hooiaard* en de *Vleeschhuisbrug*. Het gedeelte van het plein, waar de stallen van de vischverkoopers stonden, was afgezet door vier houten staken, soms aangeduid door *stijlen*, *palen*, *pilaren*, maar meestal door staken. Sedert 1483 werd *pilaren* merkelijk meer gebruikt, omdat men alsdan het hout door steen vervangen had.

Een verbod van de schepenen bepaalde, dat de versche visch den eersten dag mocht verkocht worden *binnen de staken van de Vischmarkt*. Vond hij geen koper, zoo mocht hij nog slechts verkocht worden *binnen de staken*, als de vindere of waardeerde hem nog versch genoeg bevonden. Was dit niet het geval, zoo moest hij te koop worden gesteld buiten de staken. De teksten zeggen *beneden de staken*. De *Vischmarkt* was eigenlijk afgezet door een rij kantsteen, die van de één staak recht naar de anderen liepen. De markt lag alzoo hooger dan de omringende weg, die dus tegenover de markt lager of *beneden* lag. Daar nu de eigenlijke scheidingsteekens tusschen markt en straat de staken waren, zei men dat de straat lag *beneden* staken en werd minder versche visch verwezen *beneden staken*. Het was *visch van beneden staken*.

Ten jare 1690 werd de *Vischmarkt* verplaatst naar den hoek van het *Veerleplein*. De steenen pilaren, die in 1483 de houten staken hadden vervangen, bleven op hun oude plaats staan, maar de uitdrukking *visch van beneden staken* verhuisde met de markt en thans nog is ze door alle ware Gentenaars gekend.

Te Aalst heet men minder verschen *visch van achter staken*: zelfden oorsprong, zelfde overlevering van uitdrukking.

Alfons VAN WERVEKE

De vroegere Sint-Huibrechtstraat, nu Sint-Hubertusstraat, bestaat nog wel, maar de huizen....